DÜNYA KLASİKLERİ DİZİSİ: 76

MEKTUPLAR

Mektuplar'ın hazırlanmasında, MEB Yunan Klasikleri dizisinde yayınlanan ikinci baskısı temel alınmış ve çeviri dili günümüz Türkçesine uyarlanmıştır.

Yayına hazırlayan : Egemen Berköz

Dizgi : Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş.

Baskı : Çağdaş Matbaacılık Yayıncılık Ltd. Şti.

Aralık 1999

PLATON

MEKTUPLAR

(EPISTODAI)

Çeviren:

İrfan ŞAHİNBAŞ

75. yıl coşkusuyla...

Bu yapıt, E. Chambry'nin Fransızca çevirisi temel alınarak çevrilmiş; J. Souilhé'nin Fransızca ve

O. Apelt'in Almanca çevirileriyle karşılaştırılmıştır.

Hümanizma ruhunu anlama ve duymada ilk aşama, insan varlığının en somut anlatımı olan sanat yapıtlarının benimsenmesidir. Sanat dalları içinde edebiyat, bu anlatımın düşünce öğeleri en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir ulusun, diğer ulusların edebiyatlarını kendi dilinde, daha doğrusu kendi düşüncesinde yinelemesi; zekâ ve anlama gücünü o yapıtlar oranında artırması, canlandırması ve yeniden yaratması demektir. İşte çeviri etkinliğini, biz, bu bakımdan önemli ve uygarlık davamız için etkili saymaktayız. Zekâsının her yüzünü bu türlü yapıtların her türlüsüne döndürebilmiş uluslarda

düşüncenin en silinmez aracı olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyatın, bütün kitlenin ruhuna kadar işleyen ve sinen bir etkisi vardır. Bu etkinin birey ve toplum üzerinde aynı olması, zamanda ve mekânda bütün sınırları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi ulusun kitaplığı bu yönde zenginse o ulus, uygarlık dünyasında daha yüksek bir düşünce düzeyinde demektir. Bu bakımdan çeviri etkinliğini sistemli ve dikkatli bir biçimde yönetmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemeyen Türk aydınlarına şükran duyuyorum. Onların çabalarıyla beş yıl içinde, hiç değilse, devlet eliyle yüz ciltlik, özel girişimlerin çabası ve yine devletin yardımıyla, onun dört beş katı büyük olmak üzere zengin bir çeviri kitaplığımız olacaktır. Özellikle Türk dilinin bu emeklerden elde edeceği büyük yararı düşünüp de şimdiden çeviri etkinliğine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okurunun elinde değildir. 23 Haziran 1941.

Milli Eğitim Bakanı

Hasan Âli Yücel

SUNUŞ

Cumhuriyet'le başlayan Türk Aydınlanma Devrimi'nde, dünya klasiklerinin Hasan Âli Yücel öncülüğünde dilimize çevrilmesinin, kuşkusuz önemli payı vardır.

Cumhuriyet gazetesi olarak, Cumhuriyetimizin 75. yılında, bu etkinliği yineleyerek, Türk okuruna bir "Aydınlanma Kitaplığı'' kazandırmak istedik.

Bu çerçevede, 1940'lı yıllardan başlayarak Milli Eğitim Bakanlığı'nca yayınlanan dünya klasiklerini okurlarımıza sunmaya başladık.

Büyük ilgi gören bu etkinliği Milli Eğitim Bakanlığı'nca yayınlanmamış -ancak Aydınlanma Devrimi yarıda kalmasaydı yayınlanacağına kesinlikle inandığımız- dünya klasiklerini de katarak sürdürüyoruz.

Cumhuriyet

MEKTUPLAR

Eski Yunanca özel adların yazılışı hakkında not

Yunan eserlerinin çevirisinde tanrı, insan ve ülke adlarını, asıllarındaki gibi yazmayı uygun bulduk; bunun için de bugün Avrupa ülkelerinin hemen hepsinde kullanılan çevriyazı yöntemini aldık.

Yunancanın her harfi, aşağıdaki cetvelde gösterildiği gibi, tek veya çift harfle karşılanmıştır. "Th" ve "kh" gibi çift harfleri kullanmaya gerek vardı; çünkü Yunancanın Q'sını da, T 'ını da "t" ile gösteremezdik, ikisini ayırmak zorunluydu. "X" için de yalnızca "h" harfini alsaydık Yunancada bazan sesli harflerin önüne gelen (') işareti ile karışabilecekti.

"Ph" çift harfine gelince, Yunanca'nın F harfini Avrupalılar öteden beri böyle gösterirler; eski Romalılar da öyle göstermişler; demek ki o harfin söylenişi Romalıların "f" harfinin söylenişine tümüyle uymuyormuş.

Romalılar ve bugünkü Avrupa ülkeleri, Yunanca'nın X harfini de "x" ile gösterirler; ancak "x" harfi bizim alfabemizde yok; bu yüzden "x" yerine "ks" çift harfini kullanmayı daha uygun bulduk.

Yunancada "y" harfi sessiz değil, sesli harftir ve "ü" okunması gerekir. Ancak bu söyleyiş kesin de değil. Bugünkü Yunanlılar onu "i" diye okuyorlar.

Çift sesli harfleri de gene çift olarak gösterdik. Ancak (ou) yerine tek bir "u" koyduk; bu şimdiki uluslararası çevriyazıda da böyledir.

Yunan Alfabesi:

A	A	H	E	N	N	T	T
B	B	Q	Th	X	Ks	Y	Y
G	G	I	İ	O	O	F	Ph
D	D	K	K	P	P	X	Kh
E	E	?	L	P	R	Y	Ps
Z	Z	M	M	S	S	W	O

BİRİNCİ MEKTUP

Platon'dan Dionysios'a.

İyilikler,

Yanınızda geçirdiğim uzun yıllar boyunca, devlet yönetimi işlerinde herkesten çok bana başvurduğunuz halde, bütün nimetlerden siz yararlanıyor, bense birçok kara çalmayla karşılaşıyordum; ama, sizin yaptığınız kıyıcılıkların benim razı olmamla olabileceğine kimsenin inanmayacağını bildiğimden, bu kara çalmalara, ağır olmalarına karşın, katlanıyordum. Devlet

yönetimini sizinle paylaşanlar, çoğunu yardım ederek cezalardan kurtardığım kimseler, bana bu yolda tanıklık ederler. Birçok kez, kesin ve tam erk vererek devletin başına getirdiğiniz beni, bir dilenciye bile yapılmayacak aşağılamalarla yanınızdan kovdunuz; bunca yıl aranızda kaldığım halde, hemen gemiye binip uzaklaşmamı istediniz.

Ben artık, beni insanlardan biraz daha uzaklaştıracak bir ömür sürmeye karar verdim. Sen de, ey Tyrannos Dionysios, yapayalnız kalacaksın. Gezim için verdiğin o bol parayı, sana bu mektubumu getiren Bakkheios geri verecektir. Bu para yolculuk giderlerimi karşılayamayacağı gibi, başka bir işe de yaramayacaktı; onu vermek senin için bir onursuzluk olacağı gibi, kabul etmek de benim için onursuzluk olurdu; onun için kabul etmiyorum. Böyle bir parayı ha almışsın, ha vermişsin, senin için hepsi bir. Onu al, dostlarından başka birini sevindir, tıpkı beni sevindirdiğin gibi! Ben senin nimetlerinden yeterince yararlandım.

Burada, Euripides'in şu sözlerini yinelemek çok uygun düşer sanıyorum; bir gün talihin değiştiğini görünce:

Yanında benim gibi bir adam bulunmasını isteyeceksin.

Şunu da anımsatayım ki, tragedya şairlerinin çoğunda, bir tyrannos, katilin elinde can verirken şöyle bağırır:

Ne talihsizim! ölüyorum; hiçbir dostum da yok!

Hiçbir tragedya yazarının yapıtında parasızlıktan ölen bir tyrannos görülmez. İşte, sana akıllı kimselerin pek kötü bulmadıkları birkaç dize daha:

Ne ölümlülerin umutsuz yaşamlarında pek bulamadıkları o parlak altınlar,

Ne mücevherler, ne insanların öylesine değer verdikleri gümüş yataklar,

Ne engin ovalarda ağır başakların kendi kendine bittiği tarlalar,

Erdemli kimselerin düşünceleri gibi parlak olamazlar.

Hoşça kal. Bana ettiğin büyük haksızlıkları bil de, başkalarına daha iyi davran.

İKİNCİ MEKTUP

Platon'dan Dionysios'a.

İyilikler,

Arkhedemos'tan öğrendiğime göre, senin için hiçbir şey söylemememi istediğin gibi, dostlarım da, hoşuna gitmiyecek ne bir şey yapmalı, ne bir şey söylemeliymiş. Bu yolda, yalnızca Dion'a izin veriyormuşsun. Oysa, bu "Dion'dan başka" sözleri, dostlarım üzerinde hiçbir etkim olmadığını açıkça gösteriyor; başkalarının, senin ve Dion'un üzerinde, sandığın gibi bir etkim olsaydı, emin ol, bundan sen de yararlanırdın. Dion da, bütün öteki Helenler de. Her neyse, ben kendimi güçlü buluyorum, çünkü yaşamıma düzen veren aklımdır. Kratistolos'la Polyksenes sana, birtakım yanlış şeyler söylemiş olmasalardı, böyle bir şeyin sözünü bile etmezdim; ama, bunlardan biri Olympia'da benimle birlikte olan kimselerden birkaçının sana karşı olduklarını işittiğini söylemiş. Belki de kulağı benimkinden daha delikmiş; çünkü ben bir şey duymadım. Bundan böyle, sana, herhangi birimiz için buna benzer şeyler söylenecek olursa, bana mektup yaz; doğruyu, çekinmeden, sahte bir utanç göstermeden bildiririm.

İkimize gelince, karşılıklı durumumuz şudur, sanıyorum: bizi tanımayan bir Helen (1) yoktur, diyebilirim; aramızdaki ilişki de herkesin ağzında. Emin ol, bunun, gelecekte de sözü edilecektir; çünkü, önemi ve salmış olduğu ün bakımından bu ilişkimizi birçok kimse duyacaktır. Ne demek istiyorum? Ta gerilere giderek anlatayım: bilgelikle erk, doğa yasalarınca hep birleşirler; hep birbirinin ardı sıra gider, birbirini arar, hep bir araya gelirler. Örneğin Hieron'la Lakedaimonyalı Pausanias'ın sözü edilince, insan, Simonides'in onlarla olan ilişkisini, neler yaptığını, onlara neler dediğini amımsamaktan zevk alır; Korinthoslu Periandos'la Miletli Thales'i; Perikles'le Anaksagoras'ı birlikte övmek artık gelenek olmuştur; Kroisos'la Solon gibi bilgeler de yüce hükümdar Kyros'la birlikte anılmaktadır. Şairler de böyle yapıyorlar: Kreon'u Teiresias'la; Polyeidos'u Minos'la; Agamemnon'u Nestor'la; Odysseios'u da Palamedes ile birleştiriyorlar. Yanılmıyorsam, ilk insanlar da Prometheus'la Zeus arasında bunlara benzer bir ilişki bulmuşlardır; şairlerin gösterdiğine göre, bu yiğitler, ya nefretle birbirlerinden ayrılıyor ya da dostlukla birleşiyorlar; kimi zaman dost, kimi zaman düşman oluyorlar; kimi şeylerde anlaşıyor, kimi şeylerde de anlaşamıyorlar.

Bunları söylemekten amacım, biz öldükten sonra da adlarımızın ağızlarda dolaşacağını anlatmaktır; bunu, aklımızda tutmamız gerek. Bana öyle geliyor ki, geleceği düşünmek boynumuza borçtur. Kimi sıradan kimseler, bir doğa yasasıyla, bu sıkıntıya gelemiyorlar; oysa en iyiler, gelecek kuşaklarca iyi tanınmak için ellerinden geleni yapıyorlar. Ben burada, ölülerin bu dünyada olup bitenleri sezdiklerini gösteren bir tanıt görüyorum: en güzel ruhlar bunun böyle olduğunu, en kötü ruhlar da böyle olmadığını haber veriyor; ama, tanrısal kimselerin sözlerine, başkalarınınkinden daha çok önem vermeliyiz.

O sözünü ettiğim eski insanların, aralarındaki ilişkileri düzeltmek ellerinde olsa, ünlerinin şimdikinden daha iyi olması için ellerinden geleni yapacaklarından kuşku duymuyorum. Bizim aramızda da, ayıplanabilecek bir şey geçmişse, bunu, Tanrı'nın da yardımıyla eylemlerimiz ve sözlerimizle düzeltmek henüz elimizdedir; başkalarının felsefe üzerinde edinecekleri doğru kanı da, ilişkilerimizde kusur olmazsa, daha uygun olacaktır; birbirimize karşı kötü davranırsak, bunun tersini beklemeliyiz.

Bu noktaya dikkat etmekten daha kutsal bir şey olmayacağı gibi, onu savsaklamak da dine aykırı davranmak olacaktır.

Şimdi sana bunu nasıl yapabileceğimizi, doğruluğun bizden ne beklediğini anlatacağım. Sicilya'ya felsefeyle uğraşan kimselerin kat kat üstünde olduğum ünüyle geldim; Syrakusa'ya gelince, benim sayemde çoğunluğun da felsefeye saygı göstermesi için senin bu ünümü değerlendirip anlayacağını ummuştum. Umudum gerçekleşmediyse, nedeni birçoklarının sandığı gibi değildir; bu, daha çok, bana güvensizliğinden; beni uzaklaştırıp yanına başkalarını çağırarak niyetlerimin ne olabileceğini araştırmak istemenden ileri gelmiştir. İşte bundan ötürüdür ki, birçok kimse, beni aşağı gördüğünü, başka işlerle uğraştığını her yana yaydılar. Bundan böyle ne yapacağımızı sana şimdi söyleyecek, karşılıklı durumumuzun ne olacağı konusunda sorduğun şeylere de yanıt vereceğim. Felsefeyi hepten aşağı görüyorsan, onu bir yana bırak; başkasından öğrendiğin ya da kendi kendine bulduğun bir öğreti varsa, ona bağlan; yok, benim öğretimi iyi buluyorsan, bana büyük saygı göstermelisin. Başlangıçta olduğu gibi, bugün de ilk adımı sen at, ben de arkandan gelirim; beni sayarsan, ben de seni sayarım: beni aşağı görürsen, susarım. Şunu da ekleyeyim ki, beni sayar, bunda da ilk adımı sen atarsan, herkes felsefeyi saydığını düşünecek ve birtakım başka düşünceleri de tanımış olduğundan, birçok kimselerce filozof olarak tanınacaksın. Ama senden hiçbir saygı belirtisi görmeden, seni ben sayarsam, zenginliği seven, zenginlik peşinde koşan bir adam olarak tanınırım ki, bu duruma güzel bir ad vermediklerini ikimiz de biliriz. Sözün kısası, beni sayarsan, bu, sana da onur getirir, bana da; ben seni sayarsam, bu ikimiz için de onursuzluk olur. Bunun üzerinde daha çok durmayacağım.

O küçük kürenin (2) tam olmadığını Arkhedemos dönünce sana gösterecek; daha önemli, daha Tanrılık olan ve Arkhedemos'u yanıt alsın diye gönderdiğin öteki konuyu da sana anlatacaktır. Arkhedemos'un söylediğine bakılırsa, İLK'in özü konusunda iyi aydınlatılmamış olduğundan yakınıyormuşsun; anlatayım; ama bunu, mektubum "denizin ya da karaların bir köşesinde" kazaya uğrayıp yiterse, biri okuyup anlamasın diye pek açık yazmayacağım.

Bütün şeyler, her şeyin hükümdarının çevresinde döner; her şeyin sonu, güzel olan her şeyin nedeni, odur; ikincinin çevresinde, ikinci şeyler bulunur; üçüncünün çevresinde de üçüncü şeyler. İnsan ruhu, kendisine yakınlığı olan şeyi gözönünde tutarak, bu ilkelerin özünü bilmeye can atar; ama hiçbir şey onu doyurmaz. O sözünü ettiğim hükümdarla varlıklara gelince, onlara benzeyen bir şey yoktur. Bunun üzerine ruh; "peki, bunların özleri nedir?" diye sorar. İşte, ey Dionysios'la Doris'in oğlu; işte bu soru, daha doğrusu, ruhta neden olduğu o doğurma acısıdır ki, ondan kurtulmadıkça gerçeğe erilemez.

Bununla birlikte, bir gün bahçede, defne ağaçlarının altındayken, bu soruya bir yanıt düşünmüş ve bunu kendin bulmuş olduğunu söylemiştin. Ben de, bulduğun doğruysa beni birçok sözden kurtaracaksın, diye yanıt vermiştim; onu bulan kimseye raslayamadığımı; o sorunun, beni her zaman uğraştırdığını da eklemiştim. Ama sen ya birinden duydun, ya Tanrı'nın yardımı seni doğru yola götürdü, konunun tanıtlarını sıkıca kavradığını sandın; bunları bağlamadın; şimdi de gerçekle hiç ilgisi olmayan görünüşler çevresinde bir oraya bir buraya gidip duruyorlar. Böyle bir şey ilk olarak senin başına gelmiş değildir. Beni ilk olarak dinleyenlerin hepsi, başlangıçta, hep aynı şaşkınlıkla karşılaşmışlardır. Bundan, kimileri çok, kimileri de daha az güçlük çekerek kurtulmuşlardır. Ama kimse bu şaşkınlıktan çaba göstermeden çıkamadığı gibi, hemen hemen kimse de kendini kolayca kurtaramamıştır.

Bu, geçmişte de, bugün de böyle olduğuna göre, "karşılıklı durumumuz ne olmalıdır?" sorusuna bir yanıt bulmuş oluyoruz, sanıyorum. Öğretilerimi, başka öğretmenlerden ders alıp onlarınkiyle karşılaştırarak ya da kendin inceleyerek denediğine göre, bu denemen ciddiyse, öğretilerim kafana yerleşecek, onlara da, bana da, bağlanacaksın.

Bu amaca nasıl erişeceğiz? Bu söylediklerimizi nasıl gerçekleştireceğiz? İyi ettin de, Arkhedemos'u gönderdin. Yanına dönüp yanıtımı verince, belki gene birtakım yeni kuşkular içine düşeceksin. O zaman, akıllı davran da, Arkhedemos'u gene bana gönder; o da yükünü alıp yanına döner. İki üç kez böyle yap, göndereceğim yanıtları da dikkatle incele; bak o zaman şimdiki kuşkuların başka bir yöne yönelmez mi? Öğütlerimi güvenle yerine getir; ne sen bundan daha iyi bir alışveriş yapabilirsin; ne Arkhedemos bundan daha iyisine aracı olabilir; ne de Tanrıların daha hoş karşılayacakları bir alışveriş vardır.

Ama dikkat et; öğretilerim okumamışların eline geçmesin; çoğunlukça, bunlardan daha saçma bir şey olmayacağı gibi, yetkili kimselerin bunlar karşısında duyacakları hayranlık ve coşkunluğun da benzerini bulmak güçtür. Bu öğretiler, uzun yıllar boyunca yinelenerek, birçok kez dinlenerek, ancak büyük çabalarla açıklanabilir; altın da böyle temizlenmiyor mu? Bundan dolayı sana birşey anlatacağım, şaşacaksın: derslerimi dinlemiş birçok kimse var; bunlar işittiklerini anlayıp belleyecek, her şeyi herhangi bir biçimde derinleştirip ölçtükten sonra bir yargıya varacak yetideler; şimdi yaşlanmışlardır; derslerimi dinleyeli de otuz yıl oluyor; işte bu kimseler önceleri inanmadıkları şeylere, şimdi inandıklarını ve bunları çok açık bulduklarını; önce inandıkları şeylere de şimdi artık inanmadıklarını söylüyorlar. İyi düşün; dikkat et, öğretimi çok çirkin olarak yaymış olmaktan ileride pişman olmayasın! En sakınmalı davranış, bir şeyi yazmayıp ezberlemektir; çünkü yazıların, herkesin eline geçmesi önlenemez. İşte bu nedenle ben, bu sorunlar üzerine bir şey yazmadım; Platon'un yazılı bir yapıtı yoktur, olmayacaktır da. Onun olduğu söylenen yapıtlar, Sokrates'in, o güzel gençlik çağındaki Sokrates'in yapıtlarıdır. Hoşçakal; öğütlerimi dinle; bu mektubu defalarca okuduktan sonra yak.

Bu kadarı yeter. Polyksenos'u sana göndermediğime şaşıyorsun. Onunla, Lykophron'la ve düşüp kalktığın daha başka kimselerle ilgili olarak öteden beri edindiğim kanıya göre, sen tartışmada, yaradılıştan olan yetinle, çekişme biçiminle, onların hepsinden üstünsün. Bu adamlar, eleştirilere, kimilerinin sandığı gibi, pek öyle gönülden değil, tersine, istemeye istemeye katlanıyorlar. Bununla birlikte sen onlara bence iyi davrandın; onları yetesiye hoşnut ettin. Artık daha çoğunu söylemeyeceğim; değerleri düşünülecek olursa, çok bile söyledim.

Philistion'a gelince, gerekli görürsen onu istediğin gibi çalıştır; ama olabilirse Speusippos'a ver, ona gönder. Bunu senden Speusippos'un kendisi diliyor; Philistion da, izin verirsen, seve seve Atina'ya geleceğine söz verdi bana. Taş ocaklarında hapsettiğin adamı iyi ettin de çıkardın. Ailesi ve Aristo'nun oğlu Hegesippos konusundaki dileğimi de sanırım bir yük saymayacaksın; çünkü mektubunda, bunların hiçbirine haksızlık edilmesine izin vermeyeceğini yazıyordun. Lysikleides'e gelince, doğrusu, ilişkilerimizi olduğu gibi gösteren yalnızca o var; aramızda geçenler konusunda hep iyi şeyler, hep iyi sözler söylüyor.

ÜÇÜNCÜ MEKTUP

Platon'dan Dionysios'a.

Neşeler,

Böyle demekle en iyi selam biçimini bulmuş mu oluyorum, yoksa gene her zamanki gibi, dostlarıma yazdığım mektuplarda kullandığım o alışılmış biçimi koruyarak "İyilikler" demek daha mı iyi olacak? Tanrı sözcüsüne danışmaya gelenler, senin, Delphoi'daki Tanrı'yı "Neşeler!" diye selamladığını ve şunu yazdığını söylüyorlar:

"Neşeler, ey Tanrı! Tyrannos'un o sevinçli yaşamını sürekli kıl!"

Ben, Tanrılar şöyle dursun, bir insanın bile böyle selamlanmasını doğru bulmam. Bir Tanrı'nın böyle selamlanmasını doğru bulmam; çünkü Tanrılık hazdan, acıdan uzaktır; dileğim Tanrı'nın özüne aykırı olur. Bir insanın böyle selamlanmasını doğru bulmam; çünkü hazla acı çoğu zaman zararlıdırlar; ruhta üşengeçlik, unutkanlık, çılgınlık ve yeğinlik uyandırırlar. İşte selamlama üzerine söyleyeceklerim; bunları okuduktan sonra, sen gene istediğin selam biçimini seç.

Birçok yerden işittiğime göre, sarayına gönderilen kimi elçilere, şunu demişsin: Bir gün benim önümde, "Sicilya'daki Helen kentlerinin yeniden kurulmasına yardım edeceğini; tyrannosluk yerine krallığı koyarak, Syrakusalıların boyunduruğunu gevşeteceğini" söylemişsin. Ben de bütün isteklerine karşın, buna engel olmuşum; ve sanki şimdi aynı tasarıları gerçekleştirmesi için Dion'u sıkıştırıyormuşum; elinden erki almak için de, senin kendi düşüncelerini kullanıyormuşuz. Bu gibi sözlerin sana bir yararı olur mu, olmaz mı; bunu sen elbette daha iyi bilirsin, ama doğruya aykırı şeyler söylemekle sanırım bana haksızlık etmiş oluyorsun. Akropolis'te kaldığımdan, beni Philistide ve başkaları, Syrakuzalılarla ücretli askerlere kötüleyip durdular; dışardakiler de, bir yanlışlık yapılınca, her sözümü dinliyorsun diye bütün bu yanlışlıkları bana yüklediler; bu yetmez mi? Sen de çok iyi bilirsin ki, devlet yönetiminde kendi isteğimle bir pay aldıysam, bunu, yalnızca işlerini yürüttüğümü sandığım zaman, ara sıra, ta başlangıçta yaptım ve birkaç önemsiz şeyden başka, yasalarınızın yalnızca giriş bölümleriyle ciddi olarak uğraştım. Dahası, bunlara da, sen ve başkaları birçok ek yaptınız. Bu girişleri, kimilerinin gözden geçirip düzelttiklerini işittim; ama benim biçemimi anlayabilenler, hangi parçalar benim, hangileri değil, yanılmazlar.

Demin de söylemiştim: beni Syrakusalılara ve sözlerine kanan başka kimselere kötülememenizi istediğim gibi, kendimi o ilk suçlamanıza ve şimdi de daha ağır, daha yeğin olan ikinci suçlamanıza karşı savunmak istiyorum. Böyle iki yönden suçlandığıma göre, kendimi iki yönden savunmak zorundayım. İlk savunmam, devlet yönetimini seninle paylaşmaktan gerektiği gibi sakındığımı belirtmek; ikinci savunmam da, Helen kentlerinin yeniden kurulmasına yardım etmek istediğin zaman, bir takım yönlendirmelerde bulunarak seni bu yoldan ben alıkoymadığım gibi, önüne çıkan engelin de ben olmadığımı göstermek olacaktır. Önce, o sözünü ettiğim yakınmaların birincisine vereceğim yanıtı dinle.

Dion'la sen, beni Syrakusa'ya çağırdınız. Ben de geldim, Dion birçok kez evinde kalmış olduğum, bana bağlı bir dostumdu; yaşının verdiği olgunluk ve güç, bir parça sağduyusu olan kimselerin de kabul edeceği gibi, o zaman karşılaşmış olduğun sorunlar kadar önemli işler üzerinde bir karara varabilmek için gereken koşullardı. Sen çok gençtin; görgün yoktu; ben de seni tanımıyordum. Çok geçmeden (bundan ötürü, bir insanı mı, Tanrı'yı mı, yoksa senin de yardım ettiğin yazgıyı mı suçlayalım; bilemiyorum); Dion'u uzaklaştırdın ve yalnız kaldın. Kendisine bağlı olduğum bir bilgeyi yitirdikten sonra, ortada birtakım ahlakı bozuk kimselerle düşüp kalkan, onları dinleyen, devleti yönettiğini sanan bir çılgının kaldığını görünce, devlet yönetimini seninle paylaşır mıydım sanıyorsun? Bu durumda ne yapabilirdim? Devlet işlerinden elimi eteğimi çekmek, kıskançların kara çalmalarına karşı önlem almak, ayrılık ve anlaşmazlıklarınıza karşın Dion'la seni barıştırmak için elimden geldiğince çalışmaktan başka, ne yapabilirdim? Sizi barıştırma yolunda hiçbir çabayı esirgemediğimi sen de bilirsin. Sonunda binbir zorlukla şu karara vardık: ülkeniz savaşta olduğundan, ben gemiye binip Atina'ya gidecektim; barış olunca, Dion'la beni Syrakusa'ya çağıracaktın, biz de gelecektik. İşte Syrakusa'ya ilk kez gelişimle, yurduma sevinçli dönüşüm arasında olup bitenler.

Barış olduktan sonra, beni ikinci kez çağırdın; ama anlaşmamıza aykırı olarak, yalnız gelmemi yazıyor; Dion'u biraz sonra çağıracağına söz veriyordun. İşte ben bu nedenle gelmedim ve bu yüzden Dion'u kırdım; çünkü o, gitmemin ve sözlerini dinlememin daha iyi olacağını düşünüyordu. Bir yıl sonra, bir üç çifte kürekli geldi, senden mektuplar getirdi. Bu mektuplar, "Gelirsen, Dion'un işleri de düzelir, gelmezsen tersi olur," diye başlıyordu. Dostlarıma, tanıdıklarıma, İtalya'dan, Sicilya'dan, senin ya da senin yönlendirmenle başkalarının yazdıkları ne çok mektup geldi; doğrusu, söylemeye yüreğim elvermiyor. Bu mektupların hepsi, gitmem ve sana güvenmem yolunda beni yüreklendiriyordu. Başta Dion olmak üzere, herkes de hiç durmadan hemen yola çıkmam gerektiğini düşünüyordu. Ben boş yere yaşımı ileri sürüyor; onlara boş yere, bizi düşman görmek isteyen karaçalmacılara dayanacak güçte bir adam olmadığımı söylüyordum. Çünkü, bugün olduğu gibi o zaman da görüyordum ki, kişilerin, kralların bile, zenginlikleri ne denli geniş ve ölçüsüz olursa, zenginlerin zararlı ve insanı alçaltan zevklerini paylaşmaya hazır, o denli çok dalkavuk, o denli çok korkunç karaçalmacı türer, zenginliğin ve erkin başka nimetlerinin doğurduğu en büyük kötülük de işte budur. Bununla birlikte, bu düşünceleri bir yana bıraktım; yola çıktım, dostlarımdan hiçbirinin, bütün servetini kurtarmak elimdeyken korkaklığım yüzünden yitirdiğini söyleyerek beni suçlamasını istemiyordum.

Syrakusa'ya geldiğimde (o zamandan beri neler olduğunu sen de biliyorsun) mektuplarında söz verdiğin gibi, önce Dion'u çağırmanı, onunla yeniden dost olmanı istedim; beni o zaman dinlemiş olsaydın, önsezilerim beni yanıltmıyorsa, bu dostluk senin, Syrakusalıların ve öteki Helenlerin yararına olacak; olaylar şimdi olduğundan büsbütün başka bir yön alacaktı. Bundan sonra Dion'un malının mülkünün, senin de pek iyi tanıdığın o yardımcıların eline bırakılmayarak, akrabalarına emanet edilmesini rica ettim; bundan başka da, Dion'a gönderilen yıllık paranın, ben burada olduğum için, artırılacağını sanıyordum, indirileceğini değil. Hiçbir dileğimi yerine getirmedin, ben de gitmeye karar verdim. Bunun üzerine, Dion'un malını mülkünü satıp, paranın yarısını ona, Korenthus'a göndereceğini, geri kalan bölümünü de oğluna vereceğini söyleyerek beni kandırdın; o yıl yanında kaldım. Verip de tutmadığın daha başka sözler de var ama, bunlar o kadar çok ki kısa kesmek daha iyi olacak.

Dion'un onayı olmadan hiçbir şeyini satmayacağını söylediğin halde, bütün mülkünü sattın; üstelik doğrusu çok beğenilecek adamsın; üstelik hiç de güzel, ustaca, doğru ve yararlı olmayan bir kurnazlıkla, parayı göndermeni istememem için, sanki amacını bilmiyormuşum gibi, beni korkuttun ve

böylece sözünü tutma yolunda en parlak örneği vermiş oldun. Ne Syrakusalılar, ne de ben doğru bulmadığımız halde Herakleides'i sürdün. Böyle davranmaman için Theodotes'le Eurybios'a katılarak yalvardım. Sen de bunu fırsat bilerek, uzun zamandır seni hiç saymadığımı; sanki, büyük bir suç altında bulunan Theodotes'le Herakleides'i cezadan kurtarmak üzere elimden geleni yapmak için bunların Dion'un dostları olmaları yetermiş gibi, yalnızca Dion'la ve onun dostları ve akrabalarıyla ilgilendiğimi söyledin.

İşte devlet işlerinden aldığım pay. Sana karşı biraz soğuk davrandığımı görüyorsan, nedeni bütün bu yaptıklarındır. Bunu böyle bil ve şaşma. Beni erkinin büyüklüğü çekseydi de eski bir dostuma, senin yüzünden mutsuz olan bir arkadaşıma, senden hiç de aşağı olmayan bir adama sırt çevirip, doğallıkla para sevgisiyle senin gibi eğri bir adamı ona yeğleyerek dediklerini yapsaydım, bütün akıllı kimselerce alçak bir adam olarak tanınırdım. Çünkü sana dönseydim, bendeki bu değişme para sevgisinden başka hiçbir şeye yorulamazdı. İşte, sayende, aramızda bir "kurt dostluğu" kuran, ayrılık doğuran olaylar.

Bu sözünü ettiğim konuyla sıkı bir bağı olan ikinci noktaya geçiyorum: bunda da kendimi savunacağımı söylemiştim. Beni iyi dinle: Bak bakalım, söylediklerim yalan mı; doğrudan uzaklaşacak mıyım? Syrakusa'dan Atina'ya yola çıkışımdan yirmi gün kadar önce, bahçendeydik. Arkhedemos'la Aristokrites de bizimleydi. Sen, bugün olduğu gibi o gün de, Herakleides'in ve başkalarının çıkarlarıyla seninkilerden daha çok ilgilendiğimi söylüyor, sitem ediyordun. Sonra bu iki adamın önünde, Syrakusa'ya geldiğimde, Helen kentlerini yeniden kurmanı salık verdiğimi anımsayıp anımsamadığımı sordun; anımsadığımı, bundan daha iyi bir şey yapılamayacağını düşündüğümü söyledim. Bundan sonra söylenenleri de anımsamak gerek Dionysios. Sana, yalnızca bunu mu söyledim; başka şeyler de eklemedim mi, diye sordum. Sen de öfkene kapılmış ve beni aşağıladığını sanarak (şunu da söyleyeyim ki, senin o zaman aşağılama sandığın şey, bugün bir düşlem olmaktan çıkmış, gerçekleşmiştir), istemeye istemeye gülmüş, iyi anımsıyorsan şu yanıtı vermiştin: "Bana geometri mi öğreteceksin, ne öğreteceksin?" Verilecek yanıt tam dilimin ucuna gelmişken, kendimi tuttum; yurduma dönmeyi umduğum yol, açık bırakılacak yerde, önemsiz bir sözümle kapatılır diye korkmuştum.

Bunları şunun için söyledim: Barbarların yıktıkları Helen kentlerini yeniden kurmak ve tyrannosluğun yerine krallık koyarak Syrakusalıların boyunduruğunu gevşetmek isteğine engel olduğumu söyleyip bana kara çalma; çünkü hakkımda, düşüncelerime bundan daha az uyan bir yalan söyleyemeyeceğin gibi, yetkili bir mahkeme olsa, daha açık kanıtlar da getirerek seni çürütebilirim; bu öğütleri sana benim verdiğimi, senin de tutmadığını gösterebilirim. O kurduklarımız gerçekleşmiş olsaydı, bundan sana da, Syrakusalılara da, Sicilyalılara da en büyük yararları sağlamış olacağını açıkça göstermek de kolaydır. Ancak dostum, söylediklerini yadsırsan, davamı kazanırım; açıklarsan, Stesikhoros'un (3) bilge olduğunu kabul etmiş ve onun o dönüşüne öykünerek, yalandan doğruya geçmiş olursun.

DÖRDÜNCÜ MEKTUP

Platon'dan Syrakusalı Dion'a.

İyilikler,

Olup bitenlerle candan ilgilendiğimi, bunların bir sonuca varması için çok çabaladığımı her fırsatta açıkça gösterdim, sanıyorum; böyle davranmış olmamın nedeni, her şeyden önce güzel şeylere beslediğim sevgidir. Çünkü, bence gerçekten erdemli olan, erdeme göre davranan kimselerin, uygun oldukları onuru elde etmelerinden daha doğru bir şey olamaz. Çok şükür, işler şimdilik yolunda gidiyor; ama dövüş, asıl gelecekte ateşli olacak. Başkaları, gözüpeklikleri, hızları ya da güçleriyle kendilerini gösterebilirler; ama gerçek, doğruluk ve ruh yüksekliğine ve bu erdemlerle birlikte giden seçkinliğe gelince, hiç kimse bunlara saygı duyanların üstünlüğünü yadsıyamaz. Bu söylediklerim çok açıktır; ama kimilerinin (kimleri demek istediğimi sanırım anlıyorsun) başka insanlardan, insanların çocuklardan olduğundan daha üstün olmaları gerekir. Bizim görevimiz de, söylediğimiz gibi insanlar olduğumuzu göstermektir; bu, Tanrı'nın da yardımıyla kolay olacaktır. Başkaları, kendilerini tanıtmak için ülke ülke dolaşmak zorundadırlar; ama sen öyle bir durumdasın ki (böyle bir şey söylemek abartma olmazsa) bütün dünya gözlerini bir yere, o yer de sana çevirmiştir. Böylece bütün gözler sana çevrilmiş olunca, sen, o eski zamanların ünlü yasa koyucusu Lykurgos'u, Kyros'u ve kişilikleriyle yarattıkları kurumlarla ün salmış o üstün adamları kendi kişiliğinde yaşatmaya hazır olmalısın; üstelik şunu da düşün ki, burada, birçok kimse, hemen hemen herkes, Dionysios ortadan kalkınca, senin, Herakleides'in, Theodotes'in ve başka büyük kimselerin hırsları yüzünden işlerin bozulacağını söylüyorlar. Böyle bir hastalığa kimsenin tutulmamasını dileyelim; ama tutulan olursa, her şeyin yolunda gitmesi için hekimlik etmek sana düşer. Senin de benim kadar iyi bildiğin bu şeyleri yazmamı belki gülünç bulursun; ama tiyatroda, çocukların el çırpmalarıyla coşan oyuncular, dostlarının alkışlarıyla daha da coşarlar; o dostlar ki, bütün yüreklendirmeleri, çabalarından ve iyilik isteklerinden ileri geliyor. Şimdilik siz kendiniz çalışın, çabalayın; bir eksiğiniz olursa bize yazın.

Burada her şey bıraktığın gibi. Neler yapmış olduğunuzu, şimdi neler yapıp ettiğinizi yazın. Çünkü birçok şey söyleniyor ama, biz doğrusunu bilmiyoruz. Lakedaimonya'ya, Aegina'ya, Theodotes'le Herakleides'den şimdi birkaç mektup geldi. Yineliyorum: burada birçok şey duyuyoruz, ama orada ne oluyor, ne bitiyor, hiçbir şey bilmiyoruz. Şu noktaya da dikkatini çekmek isterim: kimileri, seni gerektiği kadar iyicil bulmuyorlarmış; unutma ki, ona buna hoş görünmek devlet yönetiminden sayılır; kurumlanmaksa kişinin yalnız kalmasına yol açar. Başarılar.

BEŞİNCİ MEKTUP

Platon'dan Perdikkas'a.

İyilikler,

Mektubunda dilediğin gibi, Euphraios'a işlerinle uğraşmasını ve bütün zamanını bunlara vermesini söyledim. Sözünü ettiğin konular üzerinde, hele Euphraios'dan nasıl yararlanacağın konusunda sen dostuma da kutsal denen o öğütleri vermem doğru olur. Euphraios'dan çok yararlanacaksın; çünkü daha gençsin ve bu konuda gençliğe öğüt verebilecek pek az kimse bulunur. Her devletin, her yaşayan varlık gibi, kendisine özgü bir dili vardır: demokrasi, oligarşi, monarşi (4), hep başka başka dillerde

konuşurlar. Birçok kimse bunları bildiklerini söyler ama, gerçekte (birkaç kişiyi bir yana bırakalım) bu dilleri anlamaktan epey uzaktırlar. Tanrı ve insanlarla olan ilişkilerinde kendi dilini kullanan, eylemlerini de buna uyduran her devlet gelişir, yerinde kalır; başka bir dile öykünecek olursa, ortadan kalkar. Euphraios, sana, birçok şeyde olacağı gibi, her şeyden önce bu yolda yararlı olacaktır; monarşiye yakışan sözleri bulmakta, sana, yanındakilerin hepsinden daha çok yardımı dokunacağını sanıyorum. Onu bu yolda çalıştırırsan, sen kendin yararlanacağın gibi, ona da büyük hizmet etmiş olacaksın.

Sana bu sözleri söylediğimi duyan bir kimse, belki şöyle der: "Platon, demokrasiye yararlı olacak şeyleri bildiğini söylüyor, ama halk toplantısında konuşmak, en yararlı öğütleri vermek elindeyken, kalkıp da bir sözcük bile söylemedi." Ona şu yanıtı verirsin: "Platon, yurdunda çok geç dünyaya geldi; halkın, yaşlanmış atalarının etkisiyle, vereceği öğütlerle çelişen birçok şeyi yapmaya alışmış olduğunu gördü. Hiçbir başarı elde etmeden boş yere çabalayacağını düşünmemiş olsaydı, halka, tıpkı bir baba gibi öğüt vermekten son derece mutlu olacaktı."

O kimse de, bana öğüt vermeye kalksaydı benim gibi davranırdı sanıyorum. Yola gelmeyeceğimi görünce benden uzaklaşır, benim ve işlerim üzerinde öğüt vermekten sakınırdı. Başarılar.

ALTINCI MEKTUP

Platon'dan Hermeias, Erastos ve Koriskos'a.

İyilikler,

Bana öyle geliyor ki, yararlanmasını bilirseniz, eliaçık ve iyiliksever bir Tanrı, size güzel bir yazgı hazırlıyor. Üçünüz de birbirinize yakın yerlerde oturduğunuzdan, birbirinize en büyük hizmetleri edebilecek bir durumdasınız. Hermeias'ın her alandaki erki, sürü sürü at, başka savaş hazırlıkları ve zenginliğine kattığı altınlardan çok, sağlam huylu ve güvenilir dostlar edinmekle artacaktır. Erastos'la Koriskos'a gelince, yaşlı olmakla birlikte şunu ileri süreceğim ki, o güzel idealar evrenine ulaşmış olmakla birlikte kendilerini kötü ve eğri kimselere karşı koruyacak başka bir bilime, kendilerini savunabilecek bir güce gereksinmeleri vardır; çünkü, yaşamlarının büyük bir bölümünü bizim gibi, doğru ve bozulmamış kimseler arasında geçirdiklerinden, pek görgüleri yoktur. Gerçek bilimi savsaklamak zorunda kalmamaları, insan yaşamının gereksinmelerine gereğinden çok önem vermemeleri için, böyle bir dayanağa gereksinmeleri vardır. Bu yetiyi (kendisini hiç görmemiş olmakla birlikte, anladığıma göre) doğa vergisi yeteneğiyle, görgünün sağladığı bilgiyle Hermeias elde etmiştir.

Bu sözlerle ne demek istiyorum? Erastos'la Koriskos'un huylarını iyice incelemek için elime senden çok fırsat geçmiştir Hermeias. Şunu söyler, şuna güvence veririm ki, bu komşularından daha çok

güvene değer bir kimse kolay kolay bulamazsın. Onun için, sana söylüyorum, bunlara doğruluğun izin verdiği ölçüde bağlan; bunu önemsiz sanma. Erastos'la Koriskos da, Hermeias'a bağlanmalı. Birbirinize böylece bağlanınca, karşılıklı dostluk bağlarınızı sağlamlaştırın. İnsanca şeyler sürekli olamayacağından, aranızdan biri bu birliğinizi bozacak olursa, yakınılarınızı buraya, bana ve dostlarıma bildirin. Size buradan gelecek olan ve doğrulukla onur konularına dayanan yanıtlar, ayrılığınız çok önemli nedenlerle olmamışsa, her türlü büyülü sesleniştten daha güvenli olarak, sizi birbirinize yaklaştıracak ve üçünüzü de daha önce bağlamış olan dostluğu ve birliği yeniden kuracaktır. Böylece siz de, biz de, bilgeliğe elimizden geldiğince uygun olarak davranırsak, gelecekle ilgili olarak söylediğim bu sözler gerçekleşecektir; böyle davranmazsak... susuyorum; çünkü ben yalnızca iyi şeyler konusunda geleceği haber veririm. Tanrıların izniyle bütün bunları iyi bir sonuca vardıracağımızı söyleyebilirim.

Bu mektubu, olabilirse, üçünüz birden okumalısınız; olmazsa, ikişer ikişer, hem de elinizden geldiğince sık okuyun. Bunu, doğru da olacağı gibi, bir sözleşme, bağlayıcı bir yasa sayın; ciddilikle, ama ciddiliğin kardeşi olan incelik ve şakacılıktan uzaklaşmadan ant için. Tanıklarınız olan ve olacak her şeyin başı Tanrı'yla, başın ve nedenin gücü sonsuz Babası olsun; gerçekten filozofsak, bu gücü sonsuz Baba'yı göklerin iyiliğini görmüş kimseler gibi açık olarak tanıyacağız.

YEDİNCİ MEKTUP

Platon'dan Dion'un akraba ve dostlarına.

İyilikler,

Sizin de Dion gibi düşündüğünüze inanmam gerektiğini; eylem ve sözlerimle size, elimden geldiğince yardım etmemi istediğinizi yazıyorsunuz. Şu yanıtı veririm: görüş ve istekleriniz gerçekten Dion'unkiler gibiyse, çabalarımı sizinkilerle birleştirmeye hazırım; değilse, uzun uzun düşünmem gerek. Dion'un görüş ve isteklerini size anlatabilirim sanıyorum; hem de tahmin ederek değil; çünkü bunlar üzerinde tam bir bilgim vardır. İlk kez Syrakusa'ya geldiğimde, kırk yaşlarımdaydım; Dion, Hipparinos'un şimdiki yaşındaydı ve o zamanki düşüncesini bugüne dek hiç değiştirmemiştir. Dion, Syrakusalıların özgür olmaları ve kendilerini en iyi yasalara göre yönetmeleri gerektiğini düşünüyordu. Onun için, bir Tanrı'nın Hipparinos'a, Dion'un devlet yönetimi konusundaki düşüncelerine uygun düşünceler esinlemiş olmasına şaşılmamalıdır. Bu düşüncelerin nasıl oluştuğunu; genç ya da yaşlı, herkesin bilmesi uğraşmaya değeceğinden, her şeyi, ta baştan alarak anlatmaya çalışacağım. Şimdi bunun tam zamanıdır.

Gençlikte, ben de birçok genç gibiydim. Kendi kendime davranabileceğim gün gelince, hemen devlet işlerine atılmaya karar vermiştim. Ama o zaman, bu alanda birçok değişme olmuştu; kendimi şu durum karşısında buldum: Birçok kimse, o zamanki yönetime saldırmış, ayaklanma çıkmış ve yeni

yönetimin başına elli bir kişi konmuştu. Bunlardan on biri kentte, onu da Peiraieus'da görev almıştı; görevleri agorayla kentin yönetimini ilgilendiren işlerle uğraşmaktı. Öteki otuzuna, tam yetkiyle en yüksek erk verilmişti. Bunlar arasında tanıdıklarım, akrabalarım vardı; uygun bir iş vermek üzere beni hemen çağırdılar. Genç yaşım düşünülecek olursa, hiç de aşırı olmayan birtakım düşlemler kuruyordum: Bunların devleti, eğrilik yolundan doğruluk yoluna getirerek yöneteceklerini sanıyor, ne yapacaklarını merakla bekliyordum. Oysa çok geçmeden, eski düzeni sanki altın çağmış gibi arattıklarını açıkça gördüm. Birçok zorbalıktan başka, o zamanın en doğru adamı olduğunu çekinmeden söyleyebileceğim yaşlı dostum Sokrates'e de saldırdılar. Onu başka kimselerle birlikte, bir yurttaşı yakalamaya göndermek; bu yurttaşı ölümle cezalandırıp, Sokrates'i, istesin istemesin, siyasetlerine karıştırmak istiyorlardı. Sokrates onları dinlemedi; onların büyük suçlarına ortak olmaktansa, bütün tehlikelere göğüs germeyi yeğledi. Ben de, bu türlü şiddet olayları ve buna benzer, bunlar gibi önemli daha başka zorbalıklar karşısında tiksinti duydum; olup biten iğrençliklerden uzaklaştım. Az zaman sonra, Otuzlar düştü; kurmuş oldukları yönetim biçimi de onlarla birlikte ortadan kalktı.

Devlet işlerinde ve kentin yönetiminde pay almak isteğini, biraz daha zayıf olmakla birlikte gene duydum. Birçok karışıklığın olageldiği o zamanlarda da insanları başkaldırmaya sürükleyen birçok şey oluyordu: kimilerinin, bu başkaldırmalarda, düşmanlarından gereğinden çok öc aldıklarını görmek de şaşılacak bir şey değildi. Bununla birlikte, ülkelerine dönen sürgünler çok yumuşak davrandılar. Ama, nasıl oldu bilmem, güçlü kimseler yine o Sokrates'i, dostumuzu, hiç hak etmediği halde, iğrenç bir biçimde suçlayarak mahkemeye sürüklediler; davayı açanlar dinsiz olduğunu ileri sürdüler; onu mahkûm edenler de buna inandılar. Ve işte bu adamı, kendileri sürgünde ve yıkıma uğramış oldukları bir zamanda, kendileri gibi sürgün dostlarından birini yakalamayı, dine aykırı olacağını söyleyerek geri çevirmiş olan bu adamı, öldürdüler. Bu düzensizlikleri, devleti yöneten kimseleri gördükçe, yaşımın ilerlediğini de düşündükçe, devlet işlerini iyi yönetmenin çok güç olacağını anlıyordum. Aslında dost ve yandaşlar olmadıkça böyle bir şey yapılamazdı; kentimiz de, atalarımızın yöntem ve göreneklerine göre yönetilmediğinden, elde hiç dost ve yandaş yoktu; yenilerini bulmaya gelince, bunun ne denli güç olacağını biliyordum. Bundan başka, yazılı yasalar, yöntemler ve görenekler bozulmuş; kötülük de öyle hızla ilerlemeye başlamıştı ki, önceleri halk çıkarını ele almayı can ve gönülden isteyen ben, bu durum karşısında her şeyin akıntıya kapıldığını gördüğümdem sanki sersemlemiştim. Bununla birlikte, bu durumu iyileştirmek ve tüm yönetim biçimini değiştirmek için yollar aramaktan geri kalmıyor, eyleme geçebileceğim anı bekliyordum. Ama sonunda, o zamanki bütün devletlerin kötü yönetildiğini anladım; çünkü yönetim, uygun koşullar altında yetkin olarak yeniden düzenlenemezse, yasalarının iyileşmesine hemen hemen olanak yoktur. İşte bunun için, felsefeyi överken, ancak felsefenin yardımıyla devletlerin ve kişilerin yönetiminde doğruluk gösterilebileceğini söylemiş; bundan ötürü de, insan soyunun, başına çöken belalardan ancak tam ve gerçek filozofların yönetimi ele almasıyla ya da devletin başında olanların, Tanrı'nın iyicilliğiyle gerçekten filozof olmaları durumunda kurtulabileceğini belirtmiştim.

İşte İtalya ve Sicilya'ya, ilk olarak bu düşüncelerle geldim ve bu ülkelerde "mutlu" denen yaşamı (İtalya ve Syrakusa yöntemlerine göre ardı arası kesilmeyen şölenlerle dolu o yaşamı) hiç beğenmedim. Herkes karnını günde iki kez tıka basa dolduruyor; gece kimse yalnız yatmıyor; herkes böyle bir yaşayışın açmış olduğu yolda yürüyüp gidiyordu. Yaradılıştan ne denli üstün yetileri olursa olsun, yeryüzünde hiç kimse, gençliğinden beri böyle yetişmiş olursa bilgeliğe erişemez; ölçülü de olamaz. Öteki erdemler için de aynını söyleyebilirim. Yurttaşlar, her şeylerini çılgınca harcamak gerektiğini düşünür; bütün çabalarını aşk cümbüşlerine vererek yiyip içmekten başka bir şeyle

uğraşmamak gerektiğini sanırlarsa, hiçbir yasa, ne denli iyi olursa olsun, bir devleti rahata kavuşturamaz. Böyle devletler, tyrannosluk, oligarşi, demokrasi gibi birçok yönetim biçiminden geçmek zorunda kalırlar; Siyasal erkin başında olanlar da, doğruluk ve eşitlik üzerine kurulmuş bir yönetim biçiminin adını bile işitmeye katlanamazlar.

İşte yukarda sözünü ettiklerimden başka, Syrakusa'ya geçerken bunları düşünüyordum. Ama bana öyle geliyor ki, uğursuz bir güç, daha o zaman Dion'la Syrakusalıların başına çöken yıkımların tohumunu atmaya çalışıyordu. Size, şimdi ikinci kez olarak vermekte olduğum öğütleri de tutmak istemezseniz, daha başka yıkımların olagelmesinden de korkulur. Dion'la olan ilişkilerimizde (Dion o zaman gençti) ona insanlık için en iyi şeyin ne olduğunu söylemek ve bunu gerçekleştirmesini istemekle tyrannosluğun yıkılması yolunda çalıştığımı bilmiyordum. Çünkü, keskin zekasıyla her şeyi, hele o zamanki sözlerimi çok iyi kavrayan Dion, beni rasladığım gençlerin hiçbirinde görmediğim bir anlayış ve coşkuyla dinledi; ve erdemi, zevk ve şehvetten kat kat üstün tutarak birçok İtalyan ve Sicilyalıdan büsbütün başka türlü yaşamaya karar verdi. Onun bu tutumu karşısında, tyrannosluk yandaşlarının duyduğu nefret de, Dionysios ölünceye kadar gitgide arttı.

Dionysios ölünce, Dion, gerçek felsefeyle edinmiş olduğu düşüncelerin başkalarında da bulunabileceğini düşündü ve böyle düşüncelerin başkalarının kafalarında da yer etmiş olduğunu gördü; bunlar, sayıları az olmakla birlikte, yine ufak bir topluluktu. Dion, Tanrı'nın yardımıyla, Dionysios'u da bunların arasına katabileceğini sanıyordu; böylece Dionysios da, öteki Syrakusalılar da sözle anlatılamaz bir mutluluk içinde yaşayacaklardı. Bundan başka Dion, benimle olan ilişkisinin, kendisinde nasıl en iyi, en güzel bir ömür sürme isteğini kolayca uyandırdığını anımsayarak, işbirliği etmem için, her ne olursa olsun, hemen Syrakusa'ya gelmem gerektiğini düşündü. Böyle yaşama isteğini Dionysios'da uyandırabilirse (ki bunun için girişimde bulunuyordu) bütün ülkede, şimdi olduğu gibi kan akıtmalara, idamlara, yıkımlara yol açmadan, gerçek ve mutlu bir yaşam sağlayabileceğini umuyordu. Böyle doğru bir düşünceyle, Dionysios'u beni yanına çağırması gerektiğine inandırdı; kendisi de bana adamlar gönderdi ve her ne olursa olsun, başka kimseler Dionysios'u etkileyerek onu en iyi yaşam yolundan çevirip başka bir yaşayışa sürüklemeden önce, Syrakusa'ya gelmemi istedi. Biraz uzatmış olacağım ama, bunu benden şu sözlerle diliyordu: "Tanrı iyiliğiyle elde ettiğimiz bu fırsattan daha uygun bir fırsat bekleyebilir miyiz?" Sonra sırasıyla, İtalya ve Sicilya devletinin büyüklüğünü; elindeki yönetim erkini; Dionysios'un gençliğini ve felsefeyle eğitime gösterdiği ateşli hevesi ileri sürüyor; Dionysios'un yeğen ve arkadaşlarının benim her zaman öne sürdüğüm öğretiyi ve yaşayışı kabul edeceklerini; Dionysios'u etkilememize yardım edebileceklerini ekliyordu. Sözün kısası, büyük devletleri yönetenlerin felsefeyle uğraşan kimseler olmasını istiyorsak, bunu ancak şimdi gerçekleştirebilirdik; böyle bir fırsat bir daha elimize geçmezdi. İşte Dion beni bu ve buna benzer başka sözlerle kışkırtıyordu. Bana gelince, bir yandan gençler beni kaygılandırıyor, nasıl bir yol tutacaklarını düşünüyordum; çünkü, gençlik çağında istekler çabuk değişir, sık sık birbirine karşıt yollar tutar; bir yandan da, Dion'u tanıyor, olgun yaşına, huyunun yaradılıştan olan sağlamlığına güveniyordum. İşte böylece bu düşüncelerimi karşılaştırıyor, yola çıkayım mı, Dion'un sözlerini dinleyeyim mi, dinlemeyeyim mi diye bocalıyordum. Sonunda, yasalar ve devlet yönetimi konusundaki düşüncelerimin gerçekleşmesi yolunda bir adım atılacaksa, bunun şimdi denenebileceğini düşünerek gitmeye karar verdim; yeterince inandırmam gereken yalnızca bir kişi vardı; bunu başarabilirsem, her şey yoluna girecekti.

İşte yurdumu bu gibi düşüncelerle bıraktım; başkalarının ileri sürdüğü nedenlerle değil. Her şeyden önce kendime, yalnızca konuşup işe girişmekten çekinen bir adam gibi görünmekten ve gerçekten

ciddi tehlikeler geçirmekte olan Dion'un konukseverlik ve dostluğuna sırt çevirmiş olacağımdan utanıyordum. Dion'un başına bir yıkım gelseydi. Dionysios ya da başka karşıtlarınca kovulsaydı da sürgün olarak yurdumuza gelip bize şunları söyleseydi: "Ey Platon! İşte sürgün olarak yanına geldim; düşmanlarıma karşı kendimi korumak için eksik olan ne yaya askerlerdi, ne de biniciler; bana gereken senin o inandırıcı sözlerindi; Platon, gençleri erdem ve doğruluk yoluna götüren, onları dostluk ve arkadaşlık bağlarıyla birleştiren sözlerin. Bilirim, sen bunda herkesten ustasın. Böyle bir yardımı benden esirgedin; ben de işte Syrakusa'yı bıraktım, buraya geldim. Ama sen asıl benden değil, o hep göklere çıkardığın, başkalarının değer vermediğini söylediğin felsefeden utan. Çünkü bana sırt çevirmiş oldun. Megara'da olsaydım da, yapmak istediğim şeylerde seni yardıma çağırsaydım; eminim, gelirdin; çünkü gelmezsen, kendini insanların en değersizi sayardın. Ama şimdi yolculuğun uzunluğunu, yolun güçlüklerini, yorgunluğu ileri sürerek, herkesin seni "korkak" diye ayıplamasından kurtulacağını mı sanıyorsun? Hayır Platon, hayır; bundan kurtulamayacaksın." Evet, Dion bu sözleri söyleseydi, bu yakınmalarını karşılayacak uygun bir yanıt bulabilir miydim? Hayır. İşte, insanca nedenlerin olabileceği denli akılcı ve doğru nedenlerle yola çıktım ve yine bu nedenlerle ne ilkelerime, ne de huyuma uygun bulduğum tyrannosluk altında yaşamak üzere, bana onur vermekten hiç de geri kalmayan kendi asıl işlerimi bıraktım. Yola çıkmakla konuksever Zeus'a vicdan borcumu ödemiş, felsefenin ayıplanmasını da önlemiş oluyordum. Çünkü gevşeklik ve çekingenlik göstererek korkaklıkla suçlanmayı göze alsaydım, felsefe gerçekten alçalacaktı.

Uzatmayayım; Syrakusa'ya gelince, Dionysios'un sarayının baştan başa karışıklıklar içinde olduğunu gördüm; Dion'a da tyrannosluğu ele almak istiyor diye kara çalıyorlardı. Onu, gücüm yettiğince savundum; ama gücüm de pek öyle büyük değildi. Aşağı yukarı üç ay sonra Dionysios, Dion'u tyrannosluğa karşı birtakım hırsları olmakla suçlayarak küçük bir gemiye bindirtti; utanç verici bir biçimde kovdu. Dion'un dostları, bizler korkmaya başladık: Dionysios, Dion'la işbirliği ettiğimizi ileri sürerek herhangi birimizden öc alabilirdi. Bana gelince, bütün olup bitenlere neden olduğumdan, Dionysios'un beni öldürttüğü sözleri Syrakusa'da dolaşıp duruyordu. Ama Dionysios, hepimizin böyle ürktüğünü görünce, bunun daha kötü sonuçlar doğurmasından korktu; hepimize, hele bana, gene iyilikseverlikle davranmaya başladı. Beni yüreklendirmeye uğraşıyor, kendisine güvenmem gerektiğini söylüyor, kalmam için üsteliyordu. Kaçarsam, kendisi için iyi olmayacağını; kalırsam, bunun tersi olacağını söylüyordu. İşte, görünürde yalnızca bunun için bana böyle üsteleyerek rica ediyordu. Fakat tyrannosların ricalarında zorun da yeri olduğunu hepimiz biliriz. Kaçmamı önlemek için bir yol buldu: beni akropolise gönderdi, orada oturmamı istedi. Ben burada oldukça, hiçbir gemi kaptanı, Dionysios gitmeme engel olmasa bile, ondan bu yolda bir buyruk almadan beni gemisine bindirip götürmezdi; tüccarlar da, sınırları bekleyen memurlar da, yalnız başıma ülkeden çıkmama izin vermez; beni yakalar, Dionysios'un yanına götürürlerdi. Hem o zaman ortalarda gene birtakım sözler, o öncekilere tümüyle karşıt birtakım sözler dolaşıyor; Dionysios'un bana şaşırtıcı bir saygı beslediği söyleniyordu. Bunun aslı nedir? Doğrusunu söylemeliyim, Dionysios huyuma ve davranışıma alıştıkça, bana daha çok bağlanıyordu; ama kendisine, Dion'a olduğundan daha çok saygı gsötermemi; bana Dion'dan daha çok bağlı olduğuna inanmamı istiyordu; ve şaşılacak şeydir, bunu onur ve namusunu ilgilendiren bir konu sayıyordu. İstediğini elde etmek için en iyi yol, böyle bir şeyin olabileceğini varsayarsak, benimle çok yakından ilişkide olması, öğrencim olarak felsefe üzerine vereceğim dersleri dinlemesiydi. Ama bir türlü karara varamıyor; böyle yaparsa özgürlüğünün sınırlanacağını, Dion'un tasarılarının gerçekleşeceğini söyleyen kara çalmacıları dinliyor, korkuyordu. Ben, belki bir gün felsefeye uygun bir yaşamı sever umuduyla buraya ne için geldiğimi unutmuyor, her şeye katlanıyordum. Ama Dionysios dayandı, bütün çabalarımı alt etti.

İşte Sicilya'ya ilk kez geldiğimde, orada geçirdiğim ilk zamanlarda olup bitenler. Sonra Dionysios ivedi olarak beni gene çağırdı; yurdumu bırakarak Sicilya'ya vardım. Niçin geldim, nasıl davrandım? Böyle yapmam ne derece doğru ve akılcıydı? Bunu, Sicilya'ya ikinci kez niçin geldiğimi öğrenmek isteyenlere yanıt olmak üzere sonra söyleyeceğim. Önce, bu gibi durumlarda nasıl davranılmalıdır, onu göstereceğim. Çünkü mektubumda, ikincil konular yüzünden asıl olan konuyu unutmamalıyım. İşte söyleyeceklerim:

Sağlığına zararlı bir yaşam sürdüren bir hasta, bir hekime danışacak olursa, hekim ona önce yaşayışını değiştirmesini söylemeli; hasta bunu dinlerse, ona bakmayı ve öğüt vermeyi sürdürmelidir, değil mi? Ama dinlemezse, böyle bir kimseye artık düşündüklerini söylemeyen adam, bence doğru ve gerçek bir hekimdir; böyle yapmayansa korkak ve bilgisizin biridir. Yöneten bir ya da iki kişi olsun, her devlet için de böyledir. Devlet gerektiği gibi doğru yolda yürür de kendisini ilgilendiren bir nokta üzerinde öğüt isterse, aklı başında bir adam ona bu öğüdü verir; ama doğru yoldan tümüyle uzaklaşan, bunun izinden bile gitmek istemeyen, kendisine öğüt verenleri ölümle korkutarak yönetim düzenini olduğu gibi bırakmalarını, hiçbir şeye dokunmamalarını söyleyen devletlere gelince; bu devletler, kendilerine öğüt verenlerin, hırs ve isteklerine boyun eğmelerini, bunları her zaman en kolay, en çabuk yolla doyurmak için yollar bulmalarını isterlerse, onlara bu yolda öğüt veren kimseler bence birer alçaktan başka bir şey değildirler; bu isteklerine boyun eğmeyen kimseleri de gözüpek sayarım.

İşte düşündüklerimi söyledim. Şimdi bana biri gelse de, zenginlik elde etmek ya da ruh ve vücudunun bakımını sağlamak gibi yaşamını ilgilendiren bir konuda danışsa; gündelik yaşamını gerektiği gibi geçirdiğini ve bana sorduğu konularda öğütlerimi dinleyeceğini anlarsam, ona seve seve öğüt veririm; onu başımdan savmak için gelişigüzel bir yanıtla da kalmam. Ama bana danışmazsa, sözlerimi de tutmayacağını anlarsam, böyle bir adama (oğlum bile olsa) kendiliğimden öğüt vermem; onu zorlamam da. Bir köleye öğüt verebilir, bunu dinlemezse, zorla dinletirim. Ama (akıllarını yitirmiş değillerse) anamı babamı zorlayacak olursam, dine aykırı davranmış olurum. Onlar, kendilerinin hoşlandıkları, benim hoşlanmadığım bir yaşam kurmuşlarsa, onları ne ayıplayarak rahatsız ederim, ne de okşayarak ve hırslarını (ki ben bunlara kapılmaktansa ölümü göze alırım) doyuracak yollar göstererek onlara hizmet ederim. Aklı başında bir kimse de, ülkesine böyle davranmalıdır. Ülkesi iyi yönetilmiyor mu; sözlerinin boşa gitmeyeceğini, kendisinin de ölüm cezasına çarpılmayacağını sanıyorsa, konuşsun; ama en iyi yönetim biçimini kurmak, ancak birtakım yurttaşları sürmek ve öldürmekle olacaksa, yönetimi değiştirmek yolunda ülkesini zorlamasın, sussun; kendisinin ve yurdunun esenliği için Tanrılara yalvarsın.

İşte size vereceğim öğütler: (Genç) Dionysios'a da babasının başına gelenlerden kurtulması için gündelik yaşamını kendinin efendisi olabilecek bir yolda düzenlemesini; dost ve yandaş edinmesini, Dion'la birlikte söylemiştim. Babası, barbarların yakıp yıktıkları birçok Sicilya kentini geri alarak yeniden kurmuş, ama bunların yönetimini, yabancılardan ya da kardeşleri arasından (kendisinden genç oldukları için kendisinin yetiştirdiği, sıradan kimseler oldukları halde her birini birer baş yaptığı, yoksul oldukları halde büyük zenginlikler elde etmelerine yardım ettiği kardeşleri arasından) seçeceği dostlara emanet etmemiş ve bu yüzden kendisine bağlı devletler oluşturmayı başaramamıştı. Bu devletleri kendi erkiyle işbirliği etmeye ne inandırabilmiş, bunu ne öğretebilmiş, ne de iyilikler ya da aile bağlarıyla böyle bir şeyi sağlayabilmişti. Böylece Dareios'tan (5) yedi kat aşağı olduğunu göstermişti. Dareios, kardeşlerine ya da kendisinin yetiştirdiği kimselere değil, yalnızca o Medli iğdişi ortadan kaldırmasına yardım etmiş olanlara güvendi; ülkesini, her biri bütün Sicilya'dan daha büyük olan yedi bölüme ayırdı. O güvendiği kimseler, kendisiyle de, birbirleriyle de kavga etmediler; ona

bağlı iş ortakları oldular. Dareios, iyi bir yasa koyucunun, iyi bir kralın nasıl olması gerektiğinin bir örneğini verdi; çünkü, yapmış olduğu yasalar Pers devletini bugün de korumaktadır. Atinalılara bakın; barbarların ele geçirmiş olduğu birçok Helen kentini geri aldılar; bu kentleri dolu bulup kendileri yerleşmedikleri halde, altmış yıl egemenlikleri altında tuttular; çünkü her birinde kendilerine bağlı birçok dost edinmişlerdi. Oysa Dionysios, bütün Sicilya'yı tek bir devlet halinde bir araya getirdiyse de, yalnızca kendisine güvendi, güçlükle tutunabildi; çünkü çok dostu ve bağlı yandaşı yoktu. Bir insanın yanında böyle adamların bulunup bulunmaması da erdeminin ya da düşkünlüğünün en kesin belirtileridir.

İşte Dion'la ben, (genç) Dionysios'a bu öğütleri veriyorduk. Çünkü, babasının vasiliği altında bulunmuş olduğundan, ne konumuna uygun bir eğitim görmüş, ne de bu yolda bir ders almıştı. Dionysios'u, akrabaları ve kendi yaşındaki gençler arasında erdem bakımından birbirleriyle anlaşmış dostlar edinmesi ve hele, çok gereksinmesi olduğundan, kendi kendisiyle anlaşması yolunda çabalamaya yüreklendiriyorduk. Doğal olarak bunu açıkça söylemiyorduk; böyle bir şey tehlikeli olabilirdi. Ama, kapalı sözcüklerle, ona bir insanın ancak bu ilkeleri göz önünde tutmakla kendisini ve yönettiği kimseleri koruyabileceğini; başka bir yoldan giderse, büsbütün ters sonuçlara varacağını göstermek için elimizden geleni yapıyorduk. Kendisine gösterdiğimiz yolda yürür; düşünceyle, akılla davranırsa ve o zaman Sicilya'nın yıkılmış kentlerini yeniden kurmak; bunları, barbarların saldırılarına karşı, kendisine ve birbirlerine bağlayacak olan bir devletler birliği durumuna getirmek isterse, babasından kalan devleti iki katına değil, on katına çıkarırdı; çünkü, böyle bir şey başarılırsa, Dionysios Kartacalıları, Gelon'un yaptığından daha kolaylıkla alt ederdi. Oysa babası, barbarlara vergi vermek zorunda kalmıştı.

İşte yer yerde dolaşan sözlere, Dionysios'un inandığı ve bu yüzden Dion'u sürüp, bizi de korku içine düşürdüğü sözlere göre, Dionysios'a karşı kötü niyetleri olan bizlerin ona söylediklerimiz, ona verdiğimiz öğütler... Her neyse, birbiri ardından gelen olaylarla dolu öykümü bitireyim: Dion, Peloponnessos ve Atina'dan geldi ve böyle yapmakla Dionysios'a bir ders vermiş oldu. Kenti kurtarıp, ikinci kez Syrakusalılara teslim ettiği halde, Syrakusalılar Dion'a; Dion, Dionysios'u dersleriyle yönetmeye uygun bir kral yapmaya çalıştığı ve bütün eylemlerinde kendisine uymasını istediği zaman Dionysios nasıl davrandıysa, öyle davrandılar. Dionysios daha çok kara çalmacılara güveniyor; bunlar da, Dion'un bütün çabalarının hedefinin tyrannosluğu devirmek olduğunu söylüyorlardı. Sözde Dion, Dionysios'un felsefe araştırmalarına duyacağı sevgi dolayısıyla, işleriyle artık ilgilenmeyeceğini, yönetimi kendi eline bırakacağını umuyormuş; böylece yönetimi tümüyle eline alacak, Dionysios'u da bütün işlerden kurnazlıkla uzaklaştıracakmış. O zaman hedefe ulaşan bu kara çalmalar, Syrakusa'da ikinci kez gene hedeflerine ulaştı; bunları yayan kimseler de saçma, çirkin bir başarı kazanmış oldular.

Bundan sonra olup bitenleri, şimdiki işlerde yardımımı isteyen sizlere söylemeliyim. Dion'un dost ve iş ortağı olan Atinalı ben, kavga ve anlaşmazlıklar yerine bir dostluk kurarım umuduyla tyrannosun yanına geldim; ama kara çalmacılar beni alt ettiler. Dionysios, bana onurlu konumlar vererek, paralar armağan ederek, beni kendi yanına çekmeye çalıştı; Dion'u sürmesini haklı gösterecek bir dost ve tanık kazanmak istiyordu. Bütün çabaları boşa gitti. Daha sonra, Dion yanında iki kardeşiyle yurduna döndü. Aralarındaki dostluk felsefeden değil, büyük küçük değişik gizlere ermiş kimseler ve konuklar arasında olagelen ve birçok dostluğun kaynağı olan o olağan arkadaşlıktan ileri geliyordu. İşte Dion'la birlikte gelenler böyle dostlardandı; bundan dolayı ve Dion'a yurduna dönmek için yaptıkları yardımdan ötürü arkadaşları olmuşlardı. Ama Sicilya'ya geldikleri zaman, Dion'un, kurtarmış olduğu Sicilyalıların kara çalmalarına uğradığını, tyrannosluğa geçmek istemekle suçlandığını görünce,

arkadaş ve konuklarına sırt çevirmekle kalmadılar; ellerinde silahlarla Dion'u öldürenlere yardım ettikleri için, onun öldürmenleri (katilleri) de oldular. Bu çirkin ve dine aykırı öldürüyü [cinayeti] ne saklamak, ne de anlatmak isterim: bunu, şimdi olduğu gibi, gelecekte de birçok kimse övüp duracaktır. Yalnızca Atinalılar için söylenenlerle, bu iki adamın kentimizi lekeledikleriyle ilgili olarak söylenenlere yanıt vereceğim. Şunu ileri sürebilirim ki, Dion'a sırt çevirmekle birçok zenginlik, onurlu konum elde edebileceği halde bunu yapmayan da bir Atinalıydı. Çünkü bu ikisini bağlayan, sıradan bir arkadaşlık değil, eş bir eğitimden gelen bir dostluktu. Akıllı bir adam, ruh ve beden yakınlıklarına değil, yalnızca bu türden dostluğa güvenmelidir. Onun için, Dion'un öldürmenleri yüzünden (bunlar değerli kimselermiş gibi) kentimizi kötülemek hiç de doğru olmaz.

Bütün bunları, Dion'un dost ve akrabalarına bir ders olsun diye söylüyorum. Bana üçüncü kez danıştığınız için, üçüncü kez aynı öğütleri veriyor, aynı şeyleri yineliyorum: Sicilya ya da herhangi bir devlet, dediği dedik hükümdarlara değil, yasalara boyun eğmelidir; ben böyle düşünüyorum. Böyle olmazsa, bu, ne isteklerine herkesin boyun eğmesini isteyenler, ne de boyun eğenler ya da çocukları ya da çocuklarının çocukları için iyi olur. Böyle bir işe girişmek zararlı sonuçlar doğurur; böyle kazançlar elde etmek isteyenler, sıradan, bayağı ruhlardır; Tanrılık ve insanlık şeyler arasında, bugün de, gelecekte de iyi ve doğru olan şeyleri ayırdedemeyen kimselerdir.

İşte önce Dion'u, sonra Dionysios'u, üçüncü olarak da bugün sizi inandırmak istediğim şey... Zeus hakkı için, bu üçüncü kurtarıcımızın hakkı için beni dinleyin; sonra Dionysios'la Dion'a bakın: birincisi bana inanmadı; bugün onursuzluk içinde yaşıyor; ikincisi bana inandı, onuruyla öldü. Çünkü, kendisi ve ülkesi için en güzel olacak şeyi araştıran kimse, bu yüzden acılara bile uğrasa, doğru ve güzel bir sona erer. Hiçbirimiz ölümsüz değiliz; bir kimse ölümsüz olursa, bilgisizlerin sandığı gibi hiç de mutlu olmaz; çünkü ruhu olmayan bir şey için sözü edilmeye değer iyi ya da kötü yoktur; yalnız ruh, gerek bedenle birleştiği, gerekse ondan ayrı olduğu zaman, kötü ya da iyi olabilir. Ruhun ölümsüz olduğunu, bedenden kurtulunca sorguya çekileceğini; büyük cezalara çarpılacağını bildiren o eski kutsal geleneklere gerçekten inanmalıyız. Onun için, büyük öldürüler, büyük eğrilikler işlemektense, bunlara uğramak daha az kötü sayılmalıdır. Zenginlik peşinde koşan, ruhtan yana yoksul olan bir kimse böyle sözleri dinlemez; dinlese, aklı sıra alay etmek içindir; kendisine yiyecek, içecek bulmak ve insanı köle eden, adını, yanlış olarak Aphrodite'den alan o onursuz zevklerini doyurmak için, hiç utanmadan, tıpkı yırtıcı bir hayvan gibi oraya buraya saldırır. O, eylemlerinin dinsizliğini, öldürülerinin getireceği kötülüğü göremeyen bir kördür. Bu dinsizliğini, yeryüzünde de yer altında da, o binbir düşkünlükle dolu, yüz kızartıcı yolculuğunda hep yanında sürükler.

Bu ve buna benzer başka sözlerle Dion'u inandırdım. Onu öldürenlere kızıyorsam, bu, en doğru nedenlerden ileri gelmektedir. Dionysios'a kızgınlığım da bir dereceye dek gene bundan dolayıdır; Dion'u öldürenler, doğruluğu gerçekleştirmek isteyen bir adamı öldürmekle, Dionysios da saltanatı boyunca doğruluktan uzak kalmakla, bana ve diyebilirim ki bütün insanlığa en büyük kötülüğü etmişlerdir. Oysa Dionysios'un erki vardı ve felsefeyle erki aynı kişide gerçekten birleştirerek, şu doğru kanıyı Helen olsun, barbar olsun herkese parlak bir biçimde gösterebilir; herkesin kafasına iyice yerleştirebilirdi. Devletler ve kişiler, yaşamlarını doğruluk yasalarına göre bilgelikle geçirmezlerse, ister bu erdemleri yaradılıştan elde etmiş olsunlar, ister dinli öğretmenlerin yöntemleriyle doğru olarak yetişmiş olsunlar, hiçbir zaman mutluluğa erişemezler. İşte Dionysios'un ettiği kötülük. Öteki ettikleri bununla karşılaştırılacak olursa, bence önemsizdir. Dion'u öldürene gelince, o da bilmeden aynı kötülüğü etti. Çünkü, bir insanın başka bir insandan olabileceği kadar eminim ki, Dion eline siyasal erki geçirseydi, devleti bundan başka türlü yönetmezdi: önce, Syrakusa'yı kölelikten kurtarır,

temizler, özgür bir kadın gibi giydirir; kenti en iyi, en uygun yasalarla süslemek için elinden geleni yapardı. Sonra bunun ardından yapılması gereken şeye geçer, birçok kimseyi Hieron'dan daha kolayca kovarak, başkalarını egemenliği altına alarak Sicilya'yı yeniden kurmak ve barbarlardan kurtarmak yolunda hiçbir çabayı esirgemezdi. Bütün bunları doğru, gözüpek, ölçülü ve erdemsever bir adamın başardığını gören birçok kimse, erdemin değerini anlardı. Diyebilirim ki, Dionysios beni dinleseydi, bu değer gene de herkesçe kabul edilir, herkes de böylece kurtulmuş olurdu. Ama gerçekte, bir daimon ya da öç alıcı bir Tanrı, sizi yasaları ve Tanrıları aşağı görmeye, hiçbir şeyden korkmayan bir bilgisizlik içinde yaşamaya sürükledi ve bilgisizlik, insanlığın başına çöken bütün belaların kök salmasını sağlayan, onların bitmesine yardım ederek tohumlarını atanlara en acı meyveleri yetiştiren o bilgisizlik, her şeyi yıktı, yok etti.

Ama şimdi, gelecekteki olayların hiç olmazsa bu üçüncü kez uygun gitmeleri için iyi sözler söyleyebilirim. Bununla birlikte, Dion'un dostları olan sizlere gene şu öğütü veririm: Dion'un yurt sevgisine, sade yaşayışına öykünmekten geri kalmayın; onun yapmak istediklerini de, daha uygun koşullar altında siz gerçekleştirmeye çalışın; bunların ne olduğunu söyledim. Aranızda, babalarınız gibi Dorlarınkine uygun yaşayamayıp kendisini Dion'u öldürenlerin ve Sicilyalıların yaşayışına kaptırmış olan biri varsa, onu yardımınıza çağırmayın; doğru ve sağlam davranabileceğini sanmayın. Böyle olmayanları, ister Sicilya'da olsunlar, ister Peloponessos'un herhangi bir bölgesinde olsunlar, hemen Sicilya'ya yerleşmeye, herkes için eşit yasalar altında yaşamaya çağırın. Bu yolda Atina'dan da korkmayın; orada da, erdem bakımından herkesten üstün olan dostlarını öldürmeye cüret edenleri tiksintiyle karşılayan kimseler vardır.

Ama bu önerilerim ancak daha sonra gerçekleşebilecekse, siz de şimdi, her gün birtakım ayrılıklardan doğan pek çok kavgayla uğraşıyorsanız; Tanrı'nın iyiliğiyle doğru düşünüşten azıcık olsun pay almış bir kimse şunu anlamalıdır ki, devrimlerin yol açtığı belaları önlemek, ancak kazananların, savaşlarla, sürgün ve öldürülerle kötüyü kötüyle karşılamamaları; düşmanlarından öc alma yoluna gitmemeleriyle olur; bunlar, kendilerini tutmalı; kendilerini de, yenilenleri de doyuracak eş yasalar koymalı; yenilenlerin, bu yasaları saymaları için iki zorlama yoluna başvurmalıdırlar: saygı ve korku. Yenilenleri, onlardan üstün oldukları için, yasaları zorla saydırabileceklerini göstererek korkutmalı ve istediklerinin ölçülü olduğunu, yasalara kendilerinin de boyun eğme istek ve yetisinde bulunduklarını göstererek, kendilerini onlara saydırmalıdırlar. Yoksa, ikiye ayrılmış bir devletin uğrayacağı belaların sonu gelmez; böyle karışıklıklar içinde bulunan devletlerde de ayrılıklar, düşmanlık, nefret ve güvensizlikler sürer gider.

Öyleyse, kazananlar güvenliklerini sağlamak istiyorlarsa, aralarındaki en ünlü Helenleri (her şeyden önce yaşlılarını) karıları, çocukları olan en değerli, en ünlü, sayısız ataları bulunan, hepsinin de yetesiye zenginlikleri olan Helenleri seçmelidirler. Böyle adamlardan ellisi de on bin kişilik bir kente yeter. Bunları, yalvararak, onurlu konumlar vererek ülkelerinden getirtmeli; Sicilya'ya geldiler mi, ne yenenlerin, ne yenilenlerin yararına olacak, ama bütün yurttaşlara eşit haklar verecek yasalar yapmalarını sağlamalı; onları bu yolda zorlamalı, ant içirmelidir. Yasalar yapıldı mı, her şey şu aşağıdaki koşula bağlı kalır: yenenler, yasalara yenilenlerden çok saygı gösterirlerse, devletin esenliği ve mutluluğu sağlanmış olur; bütün belalar ortadan kalkar. Böyle yapmazlarsa, öğütlerimizi dinlemeyen kimselerle işbirliği etmek için ne beni çağırın, ne de başka birini. Bu size verdiğim öğütler, Dion'la benim, Syrakusa'ya beslediğimiz sevgiden doğan ve ikinci kez gerçekleştirmeye çalıştığımız tasarıların kardeşidir. İlk tasarılarımız, herkesin iyiliğini sağlamak için, gene Dion'la benim, Dionysios'la

birlikte gerçekleştirmeye uğraşmış olduklarımızdır. Ama insanlardan üstün bir yazgı, her şeyi altüst etti. Tanrı'nın iyiliği ve yazgının yardımıyla daha başarılı olmak için siz de çabalayın.

İşte Dionysios'un sarayına o ilk yolculuğumun öyküsüyle size vereceğim öğütler... Bundan sonra yaptığım yolculuğu, Sicilya'ya geçişimi, beni bu yola götüren akla uygun nedenleri, bunlarla ilgilenenlere hemen şimdi anlatacağım. Sicilya'da geçirdiğim ilk zamanları, Dion'un dost ve akrabalarına verdiğim öğütlere geçmeden önce anlatmıştım. İşte ondan sonra olup bitenler: Dionysios'un gitmeme izin vermesi için elimden geleni yaptım ve barış olduktan sonra (o sırada Sicilya'da savaş vardı) yerine getirmek üzere ikimiz de karşılıklı sözler verdik. Dionysios, erkini güçlendirir güçlendirmez Dion'u da, beni de çağıracağını söyledi ve Dion'dan ülkeden uzaklaşmasını, bunu bir sürgün değil de bir yer değiştirme saymasını istedi. Ben de ancak bu koşullarla geri gelebileceğimi söyledim. Barış olunca, Dionysios beni çağırdı; Dion'un bir yıl daha beklemesini istedi. Bana gelince, ne olursa olsun, kesinlikle gelmemi istiyordu. Sicilya'dan gelen haberlere göre, Dionysios felsefeye büyük bir sevgiyle bağlanmıştı; onun için Dion beni, Dionysios'un bu çağrısını geri çevirmemem için sıkıştırıp duruyordu. Bense, birçok gencin felsefeye böyle sıkı sıkı bağlandığını biliyordum ve hiç olmazsa o zaman, Dion'la Dionysios'u dinlemememin daha iyi olacağını düşündüm; çok yaşlı olduğumu, verilen sözün tutulmadığını ileri sürerek yanıt verdim; Dion'u da, Dionysios'u da kırdım.

Bu sıra, anlaşılan, Arkhytas Dionysios'un yanına gitmiş (Sicilya'dan ayrılmadan önce, Arkhytas ve Tarantolularla Dionysios arasında konukluk ve dostluk bağları kurmuş, ondan sonra ayrılmıştım): o zaman Syrakusa'da Dion'un konuşmalarını dinlemiş kimselerle o konuşmaları bunlardan duymuş başka kimseler, kafaları iyi kavrayamadıkları bir sürü felsefe düzgüsüyle dolu birtakım adamlar vardı. Bunlar, Dionysios'un benim bütün öğretimi dinlemiş olduğuna inanarak, bu düzgüleri onunla tartışmak istiyorlardı sanıyorum. Kendisine öğretilen şeyleri kolayca kavrayan ve son derece kuruntulu olan Dionysios da, bu tartışmalardan sanırım zevk alıyor ve yanında ilk kez bulunduğum zaman, benden hiçbir ders almadığı ortaya çıkacağı için çok utanıyordu. O zaman derslerimi niçin dinlemediğini de yukarda anlattım. Yurduma sağ salim dönüp, yukarda söylediğim gibi, Dionysios'un ikinci çağrısını geri çevirince, sanıyorum ki Dionysios bunu onuruna yediremedi; yaradılışı, huyu ve yaşayışını denediğimden artık kendisini aşağı gördüğümü ve darıldığım için sarayına gelmediğimi sanacaklar diye korktu.

Ama her şeyi olduğu gibi söylemem doğru olacaktır: bütün olup bitenleri işittikten sonra, felsefemi aşağı görecek ya da Tyrannos'un zeka gösterdiği sonucuna varacak kimseler olacakmış, benim için hiç önemi yok. Gerçek şu ki, Dionysios dileğini üçüncü kez yineleyerek, yolculuğumu kolaylaştırmak için bir üç çifte kürekli yolladı. Arkhytas'ın öğrencilerinden olan ve Sicilyalılar arasında en çok değer verdiğimi sandığı Arkhedemos'u ve tanıdığım başka Sicilyalıları da birlikte gönderdi. Hepsi de bana aynı haberi getirdi: Dionysios, felsefede şaşılacak derecede ilerlemişti. Dion'a beslediğim duyguları, Dion'un da hemen gemiye binip Syrakusa'ya gitmemi istediğini bildiğinden, uzun da bir mektup göndermişti. Bunları göz önünde tutarak yazmış olduğu mektup aşağı yukarı şöyle başlıyordu: "Dionysios'tan Platon'a" ve o geleneksel hatır sormalarından sonra doğrudan doğruya şöyle yazıyordu: "Dileklerimi karşılar, hemen şimdi Syrakusa'ya gelirsen, Dion'un işleri istediğin gibi düzenlenecektir, çünkü akla uygun şeyler isteyeceğinden eminim. Ben de hiçbir şey esirgemeyeceğim; gelmezsen, ne Dion'un kendisi, ne de çıkarlarını ilgilendiren işler istediğin gibi düzenlenecektir." İşte bu konuda böyle diyordu; mektubun geri kalan bölümünden söz etmek yersiz ve uzun olur. Bundan başka, Arkhytas'dan da, Tarantolulardan da birçok mektup alıyordum;

Dionysios'un felsefeye gösterdiği sevgiyi övüyorlar, gelmezsem onunla aralarında kurmuş olduğum dostluğun bir daha yenilenemeyecek biçimde bozulacağını ve bu dostluğun siyaset bakımından hiç de önemsiz olmadığını söylüyorlardı. Her yandan dilekler karşısında kalmıştım. Sicilya ve İtalya'dan beni kendi ülkelerine çekmek istiyorlar; Atina'dansa, beni sanki yurt dışına çıkarmak için yalvarıp yakarıyorlar; hep aynı görüşü ileri sürüyorlardı: Dion'a, konuklarıma, Tarantolu dostlarıma sırt çevirmemeliydim. Bana gelince, önemli konuların konuşulduğunu duyan yetenekli bir gencin, en iyi yaşayışa sevgi bağlamasında şaşılacak bir şey olmadığını düşünmeye başlamıştım. Asıl gerçeğin ne olduğunu anlamak, bu görevden kaçmamak; söylenenler doğruysa gerçekten ağır bir sorumluluk altında kalmamak gerekiyordu.

Böyle düşünerek her şeye gözümü kapadım ve kaygıyla, hiç de uygun olmayan önsezilerle yola çıktım; Sicilya'ya geldim. Üçüncü kadehimi, kurtarıcı Zeus'un onuruna dökmem gerek; çünkü, çok şükür kurtuldum. Bu kurtuluşu, Tanrı'dan sonra Dionysios'a borçluyum. Birçok kimse beni öldürtmek istediği halde, o saygılı davrandı, buna engel oldu.

Sicilya'ya geldiğim zaman, önce yapmam gereken şeyin, Dionysios felsefe için gerçekten yanıp tutuşuyor mu, yoksa Atina'da söylenenlerin aslı yok mu, bunu araştırmak olacağını düşündüm. Böyle bir şeyi anlamak için, hiç de değersiz olmayan bir yol vardır ki, bir tyrannosa karşı kullanıldığında çok iyi sonuçlar verir; hele o tyrannos, Dionysios gibi gelir gelmez anladığıma göre, kafası iyi anlaşılmamış öğretilerle dolu bir kimse olursa. Böyle adamlara, felsefenin ne denli engin olduğunu; özünü, güçlüklerini ve beklediği çabayı göstermek gerekir. Felsefeye gerçekten yeteneği olan, ona yakınlık duyan ve uygun olan kimse, tanrılık olduğu için, kendisine gösterilen yolu hayranlıkla karşılar ve var gücüyle bu yola atılmak gerektiğine, başka türlü davranırsa yaşayamayacağına inanır. Böylece yola atılır, kılavuzunu sürükler ve amaçlarına ulaşmadan ya da artık bu yolda öğretmeninin yardımına gereksinmesi olmadan, kendi kendisine yürüyebilecek kadar güç elde etmeden durmaz. Böyle bir adam, hep böyle bir ruh durumu içinde yaşar; gündelik işleriyle uğraşsa da, her zaman ve her şeyde felsefeye ve kendisine ölçülü davrandığı için, öğrenmek, bellemek ve düşünmek yetilerini en iyi sağlayacak olan yaşayışa bağlı kalır. Bunun tersi olan bir yaşayış, onda tiksintiden başka bir duygu uyandırmaz. Ama gerçekten filozof olmayan, tenlerini güneşin yaktığı kimseler gibi yalnızca yüzeyde kalan düşünceleri olan kimseler, öğrenecek epey şey olduğunu, çok çalışmak gerektiğini ve ancak böyle bir yaşayışla amaca erişileceğini görünce, böyle bir çalışmayı güç, dahası, olanaksız bulurlar; bu yolda çalışma yetisini de yitirirler. Kimileriyse, öğrendikleri şeyleri yetesiye bildiklerine, yeni güçlüklere katlanmaya gereksinmeleri olmadığına inanırlar. Kendini gevşekliğe bırakan, hiçbir çaba göstermeyen kimseleri denemek için bundan daha açık, bundan daha güvenilir bir yol olamaz. Bu gibi kimseler, felsefenin istediği şeyleri yapamazlarsa, suçu kendilerinde bulmalıdırlar, öğretmenlerinde değil.

İşte Dionysios'un yanına gittiğim zaman bu anlattığım yönteme başvurdum; ama konumu ayrıntılı olarak anlatmadım; aslında bunu Dionysios da istemiyordu. Başka öğretmenlerden aldığı derslerle, birçok şey, birçok önemli şey bildiğini; bunları tümüyle kendi malı kıldığını sanıyordu. Daha sonra, benden öğrendiklerini toplayarak bir yapıt yazdığını, bunları büsbütün ayrı bir öğreti (kendi öğretisi) olarak gösterdiğini bile işittim. Bunun üzerinde kesin olarak bir şey söyleyemezsem de, başkalarının aynı konularda yazıları olduğunu gerçekten biliyorum. Ama kendilerinin ne olduğunu bilmeyen kimselere nasıl değer verebiliriz? Benim uğraştığım şeyler üzerinde, bunları benden ya da başkalarından öğrenmiş ya da kendileri bulmuş olsunlar, yazı yazan ya da yazacak olan kimselerin, bunları anlamalarının olanaksız olduğunu söyleyebilirim. Benim bu konuda yazılmış bir yapıtım

yoktur, olmayacaktır da; çünkü bunlar, öteki bilimler gibi söz kalıbına sokulamaz. Bu konularla ancak uzun uzun uğraştıktan, ömrünü bunları düşünmekle geçirdikten sonradır ki, gerçek, ruhta sıçrayan bir kıvılcım gibi parlar ve sonra kendiliğinden gelişir. Öğretimi yazı ya da sözle yapmak gerekseydi, bunu en iyi olarak benden başka kimse yapamayacağı gibi, kötü anlatırsam, kimse benden pek etkilenmeyecektir. Onu yazmam gerektiğini, çoğunluğun anlayacağı gibi anlatabileceğimi düşünseydim, ömrümde insanlara o denli yararlı olacak öğretilerimi yazmaktan, herkesi nesnelerin özü konusunda aydınlatmaktan daha iyi bir iş görebilir miydim? Ama bunları "kanıtlama" adı verilen yolla anlatmak insanlar için iyi olmaz sanıyorum; gerçeği, küçük bir işaretle kendiliğinden bulabilecek azınlığı, elbette bir yana bırakmak gerek. Ötekilere gelince, felsefeyi yersiz ve haksız olarak aşağı görürler ya da en yüksek bilgilere erdiklerini sanarak büyük ve boş umutlara kapılırlar. Bu konu üzerinde uzun uzun durmak istiyorum; ne demek istediğimi anlatınca, belki bu sözlerimi daha iyi anlarsınız. Bu konuda bir şey yazmayı göze alanları durduracak sağlam bir neden vardır. Buna birçok kez işaret ettim; ama anlaşılan yinelemek gerekiyor.

Bir varlığın bilgisini elde etmek isteyenler için bilinmesi gereken üç şey vardır. Bilim dördüncü şeydir. Beşinci olarak da, tanınanı, gerçekte var olanı saymamız gerekir. Birincisi ad, ikincisi kavram, üçüncüsü imge, dördüncüsü de bilimdir. Bu söylediğimi anlamak için bir örnek verelim, her şeyi bu örnekle karşılaştıralım. Daire denen bir şey vardır; adı da şimdi söylediğim sözcüktür. Sonra, dairenin, ad ve eylemlerden kurulmuş bir kavramı vardır; bütün uçlarının odağa eşit uzaklıkta olduğu şey; işte yuvarlak, çember, daire denen şeyin kavramı. Bundan sonra resmi çizilen, sonra silinen; tornayla yapılan, sonra bozulan nesne gelir; oysa bütün bunlarla ilgili olan dairenin kendisi bu değişmelerin dışındadır; çünkü o, ayrı bir şeydir. Dördüncü şey, bu nesnelerin bilimi, akılla kavranması ve onlar konusundaki doğru kanıdır. Bunlar aynı türdendir ve sözde ya da madde biçimlerinde değil, ruhta bulunurlar. Onun için bunların daireden ve demin sözünü ettiğim o üç şeyden başka bir özde oldukları açıkça görünür. Bunların yakınlık ve benzerlik bakımından beşinciye en çok yaklaşanı, akılla kavramadır; ötekiler daha uzaktır.

Aynı ayrımlar, düz ve yuvarlak biçimlerde, renklerde, iyide, güzelde, doğruda; insanın yaptığı ya da doğanın oluşturduğu cisimlerde, ateş, su ve bunlara benzer her öğede; bütün hayvanlarda, ruh durumlarında, eylemlerde, edimlerde vardır. Nasıl olursa olsun, bu dört öğe kavranamazsa beşinci de tam olarak bilinemez. Şunu da ekleyin ki, bu dört öğe, dilin kendisindeki yetersizlik yüzünden, her nesnenin özünü olduğu gibi niteliğini de anlatmaktadır. Onun için akıllı bir kimse düşüncelerini dile emanet etme tehlikesini göze almaz; hele dil, yazıyla olacağı gibi, donmuş bir biçim alırsa.

Ama biz gene, demin söylediğimize dönelim: Bunu iyi anlamak gerektir. Geometride çizilen ya da tornayla yapılan dairelerin her biri, beşinciye karşıt olan şeylerle doludur; gerçekten, bütün bölümlerinde düz çizgiye yaklaşmaktadır. Oysa asıl dairede, küçük olsun, büyük olsun, özüne karşıt hiçbir öğe yoktur, diyoruz. Gene diyoruz ki, bu biçimlerin adında da hiçbir değişmezlik yoktur; bugün yuvarlak dediğimiz biçimlere düz, düz dediğimiz biçimlere yuvarlak dersek, kim ne diyebilir? Bu adları böylece değiştirip karşıt anlamlarda kullanırsak değişmezlikleri de azalmaz. Kavram (yani tanımlama) için de böyledir; ad ve eylemlerde olduğuna göre, onda da kesin olarak değişmez bir şey yoktur. Dört öğenin her birinin belirsiz olduğunu göstermek için binlerce kanıt vardır; ama bunların başlıcası biraz önce söylediğimizdir; öz ve nitelik olarak iki ilke bulunduğuna, ruhun da tanımak istediği nitelik değil öz olduğuna göre, dört öğenin her biri düşünce ya da olaylarla, ruhun istemediğini önüne koyuyor; çizilen ya da gösterilen her nesneyi de duyular kolayca çürütebileceğinden, herkes kuşku ve kararsızlık içinde kalıyor. Onun için, kötü bir eğitim yüzünden gerçeği aramadığımız, önümüze çıkan ilk imgeyle

yetindiğimiz şeylerde, bize sorulana yanıt verirken birbirimizle alay etmiyoruz; çünkü bu dört öğeyi parça parça etmek ve çürütmek elimizdedir. Ama bize beşinci öğeyle yanıt verilmesini ve bunun anlatılmasını istersek, çürütme yetisi olan herhangi bir kimse bu yetisini kolaylıkla gösterebilir; dinleyenlerin çoğunu, öğretisini, söz, yazı ya da yanıtlarla anlatan kimsenin, yazdıklarını ya da söylediklerini hiç anlamadığına inandırabilir; çünkü asıl çürütülen şeyin, konuşanın ya da yazanın ruhu değil, o dört öğeden her birinin özde kusurlu olan yapısı olduğu her zaman bilinmez. Bilim, ancak bu dördünü inceleye inceleye, birinden ötekine çıkarak ya da inerek, binbir güçlükle elde edilebilir; o da tanınması istenen nesneyle tanıyan aklın iyi olmaları koşuluyla. Tersine, birçok ruhun bilim ve töre denen şey karşısında olduğu gibi, yaradılıştan yetisiz olunursa ya da yeti bozulmuşsa, Lynkeus'un gözleriyle de olsa, hiçbir şey görmeye olanak yoktur. Sözün kısası, bir kimsede nesneyle yakınlık olmazsa, ne öğrenme, ne belleme kolaylığı ona bir şey gösterebilir; çünkü görebilmek için nesneyle yakınlık ilk koşuldur. Onun için, herhangi bir şeyi kolaylıkla öğrenip belleyen, ama doğru ve güzel olan her şeye doğal bir bağlantısı ve yakınlığı olmayan kimseler ya da kendilerinde bu yakınlık olup da her şeyi güçlükle öğrenen, belleyen kimseler, erdem ya da düşkünlük üzerinde, öğrenilebilecek bütün gerçeği elde edemezler. Bütün özün, aynı zamanda doğru ve yanlış yönlerini öğrenmekten başka yol yoktur; bu da, başta söylediğim gibi çok dikkat ve türlü türlü çalışma ister. Ancak adları tanımlamaları, duyumları, algıları birbiriyle karşılaştırdıktan ve hırçınlığın soru ve yanıtları etkilemediği dostça tartışmalarda evirip çevirdikten sonradır ki, anlayışın ve aklın ışığı, insanlık güçlerinin ancak dayanabileceği bir aydınlıkla parlar.

İşte bunun için, gerçekten ciddi konularla uğraşan ciddi bir adam, düşüncesini yazmaktan ve çoğunluğun anlayışsızlık ve hırçınlığına yemlik olarak atmaktan çekinecektir. Bundan şu kısa sonucu çıkarabiliriz: Birinin, örneğin yasa yapanın yasalar üzerine ya da herhangi bir kimsenin herhangi bir konu üzerine yazılarını görünce kendisi ciddi de olsa, yapıtını ciddiye almadığını ve düşüncesinin, kendisinin en iyi yerinde gizli kaldığını kabul etmeliyiz. Yok, düşüncesini çok ciddi birşey olarak yazıyla anlatmışsa, o zaman bu adamın aklını, Tanrılar değil ama ölümlüler almıştır, diyebiliriz.

Asıl konudan ayrılarak söylediğim bu sözleri, bu açıklamaları dikkatle okumuş olanlar, Dionysios ya da ondan daha büyük ya da daha küçük bir kimse, doğanın en eski, en yüksek ilkeleri üzerine bir şey yazmışsa, bu yazıların sağlam ders ve araştırmalara dayanamayacağını kolayca anlarlar; sözlerim de ilkten bunu gösterdi. Çünkü böyle olmasaydı, Dionysios da bu gerçeklere benim beslediğim saygıyı gösterir; bunları yersiz ve yakışık almayan bir yolla ortaya koymaktan çekinirdi. Bunları unutmaması için yazmış olamaz; bu gerçekler öyle kısadır ki, ruh bir kez kavradı mı, unutma dokuncası kalmaz. Dionysios gerçekten böyle bir şey yapmışsa, bu, ya benim öğretimi kendi malı gibi göstermek ya da bu öğretimden pay almış olmakla kazanacağı ünü düşünerek, ondan pay almış gibi görünmek içindir. Verdiğim biricik ders bütün gerçekleri öğretmeye yetmişse, söylediklerini kabul edebiliriz. Ama, bunu nasıl başardı? Thebaililerin dedikleri gibi: Zeus bilir. Ben, yukarıda da söylediğim gibi, öğretimi ona yalnızca bir kez anlattım ve sonra, sözünü bile etmedim.

Olayları olduğu gibi öğrenmek isteyenler, öğretimi, Dionysios'a niçin ikinci, üçüncü ya da daha çok yinelemedim; bunu anlamalıdırlar. Acaba Dionysios, beni bir kez dinledikten sonra, bunun yettiğini mi sandı? Benden önce başkalarından öğrendikleri ya da kendi kendisine bulduklarıyla gerçekten yeter bilgisi var mı; derslerimi değersiz mi buluyor; yoksa (üçüncü olarak şunu da düşünebiliriz) bunlar kavrama yeteneğinin dışında mı? Kendisini bilgelik ve erdeme vererek yaşamıyor mu? Öğretimi anlamsız buluyorsa, bunun tersini gösterecek ve bu konularda Dionysios'tan çok daha yetkili birçok tanığım var. Bu gerçekleri kendi buldu ya da öğrendiyse, bunları özgür bir ruhun eğitimine yardım

edecek değerde buluyorsa, nasıl oluyor da (olağanüstü bir adam değilse), bu konularda kendisine kılavuzluk eden birini aşağı görüyor? Onu ne için aşağı gördüğünü, şimdi söyleyeceğim.

Biraz sonra, o zamana dek Dion'un mallarına dokunmamış, gelirinden yararlanmasına izin vermiş olan Dionysios, mektubunda yazdıklarını tümüyle unutmuş gibi davrandı; Dion'un işlerine bakanlara, Peloponessos'a hiçbir şey göndermemelerini buyurdu. Bu malların Dion'un değil, oğlunun olduğunu; oğlu da kendi yeğeni olduğundan, yasa gereği onun vasisi sayılacağını söylüyordu. İşte bu ana dek Dionysios böyle davranmıştı. Bense felsefeye nasıl bir sevgi beslediğini anlamaya başlıyordum, kızmamak elimden gelmiyordu. Mevsim yazdı, gemiler de limandan çıkıyordu. Ben, yalnızca Dionysios'a değil, kendime de, beni üçüncü kez olarak Skylla boğazını geçip

"uğursuz Kharybdis ile karşılaşmaya"

zorlayan kimselere de kızmam gerektiğini düşünüyordum.

Dionysios'a, Dion'a karşı böyle aşağılamayla davranıldıkça, yanında kalamayacağımı söyledim. Beni yatıştırmaya çalıştı; böyle çabucak gitmem, bu haberleri yaymam, onuruna dokunacağından kalmamı diledi. Üstelediğimi görünce, gezim için gereken hazırlıkları kendisinin yapamayacağını söyledi. Bense ilk kalkan gemiye binmek istiyordum: Çok kızmıştım; yolumda durulacak olursa her şeyi göze almaya hazırdım; çünkü hiçbir suçum olmadığı gibi, asıl yakınan da bendim. Dionysios kalmak istemediğimi görünce, beni yolculuk mevsimi geçinceye kadar alıkoymak için şu hileyi düşündü: Konuşmamızın ertesi günü yanıma geldi ve şu kurnazca sözleri söyledi: "Aramızda Dion ve onun çıkarları var; ayrılığımızın nedeni de bu. Gel, bu engeli ortadan kaldıralım. Sana olan saygımdan, bak Dion'a nasıl davranacağım: Malını mülkünü kendisine vermek doğru olacaktır: Peloponessos'da otursun, ama sürgün olarak değil; kendisi, ben ve siz, dostları bir anlaşmaya varınca buraya gelebilecektir; ama doğallıkla, bana karşı koymamak koşuluyla. Bundan sen ve dostlarınla Dion'un akrabaları sorumlu olacaktır: Dion da böyle bir şey yapmayacağına size söz verecektir. Payına düşen malı mülkü, Atina ya da Peloponessos'ta sizin seçeceğiniz kimselere emanet edilecektir. Dion, bunlardan yararlanacak, ama izniniz olmadan bunları alamayacaktır. Çünkü Dion'a, böyle büyük zenginlikleri eline geçirdikten sonra, bana bağlı kalacağına inanacak denli güvenemiyorum.Daha çok sana ve senin dostlarına güveniyorum. İşte, istersen bu koşullar altında bir yıl daha kal; gelecek mevsimde, Dion'un malını mülkünü alarak gidersin. Dion da eminim, böyle bir hizmet gördüğün için sana minnet duyacaktır."

Bu sözleri epey canımı sıktı; bununla birlikte düşüneceğimi ve vereceğim kararı ertesi gün kendisine bildireceğimi söyledim; anlaştık. Yalnız başıma kalınca, düşündüm, taşındım, ne yapacağımı bilmiyordum. Aklıma ilk gelen şey şu oldu: Ya Dionysios verdiği sözü tutmak niyetinde değilse ve ben gittikten sonra Dion'a hem kendisi bir mektup gönderir, hem adamlarından birçoğuna yazdırır da, bugün bana yaptığı önerileri bildirir ve kendisinin bunları yerine getirmeye hazır olduğu halde benim hiç aldırmadığımı, Dion'un çıkarlarını hiç gözetmediğimi söylerse; ya Dionysios gitmemi istemiyorsa ve bu yolda hiçbir gemi kaptanına söylemeden, herkese, kendi isteğine karşı yola çıktığımı duyurursa, sarayından kaçınca beni gemisine alacak kimse bulunur mu? Büyük bir talihsizlik olarak sarayına bitişik olan bahçede oturuyordum; kapıcı da, Dionysios'dan buyruk almazsa, beni dışarı bırakmazdı. Öte yandan burada bir yıl daha kalırsam, Dion'a durumumu ve ne yaptığımı anlatırdım: Dionysios da

verdiği sözü azıcık olsun tutarsa, davranışım pek gülünç olmazdı. Çünkü tam olarak hesaplanırsa, Dion'un serveti yüz talanttan aşağı değildi. Ama olaylar düşündüğüm gibi durum alırsa, o zaman ben ne olurdum? Her neyse, bir yıl daha sabretmek, Dionysios'un hilelerini olayların ışığıyla ortaya koymak gerektiğini düşündüm.

Bu karara vardıktan sonra, ertesi gün Dionysios'a şunu dedim: "Kalıyorum, ama rica ederim beni Dion'un bütün işlerinin sorumlusu sayma. Ona ikimiz de mektup yazalım, kararımızı bildirelim; bir diyeceği var mı, yok mu, soralım. İşlerinin başka türlü ele alınmasını istiyorsa, hemen yazsın. Şimdilik bir şey değiştirmeyelim; her şey olduğu gibi kalsın." İşte aşağı yukarı bunları söyledim; ikimiz de böyle davranmaya karar verdik.

Biraz sonra, gemiler yola koyuldu; ben de artık gidemezdim. O zaman Dionysios, Dion'un mülkünün yalnızca yarısının onun olduğunu, öteki yarısının oğluna kalması gerektiğini söylemeyi uygun buldu. Bütün malını satacak, sattıktan sonra da paranın yarısını götürmem için bana verecek, öteki yarısını da çocuk için alıkoyacaktı. Bundan daha haklı bir düzen olamazdı. Bu sözleri beni şaşkınlık içinde bıraktı; bir sözcük bile eklemeyi gülünç buldum. Yalnız Dion'un mektubunu beklememiz, bu değişikliği ona bildirmemiz gerektiğini söyledim. Ama Dionysios, bu konuşmamızdan sonra, Dion'un bütün mülkünü, hiç aldırmadan, istediği kimselere, orada, burada, gelişigüzel sattı; bana bir şey söylemeye bile gönül indirmedi. Ben de onun gibi davrandım; Dion'un işlerinin sözünü bile etmedim. Ne dersem diyeyim, bir işe yaramayacağını biliyordum.

İşte o zamana dek felsefeye ve dostlarıma böyle yardım ettim. Ondan sonra da Dionysios'la ben şöyle yaşadık: Ben, kafesten uçmaya can atan bir kuş gibi hep dışarlara bakıyordum, o beni yatıştırmak için elinden geleni yapıyor, ama Dion'un mülkünden bir şey vermiyordu. Bununla birlikte, bütün Sicilya'ya birbirimizin dostuymuşuz gibi görünüyorduk. Bu sıra, Dionysios, babasının yaptığının tersine, askerlerinin ücretini kısmak istedi. Askerler de kızdı; hep bir araya gelerek böyle bir şeye katlanamayacaklarını, karşı koyacaklarını bildirdiler. Dionysios zora başvurdu, Akropolis'in kapılarını kapattı; ama askerler, barbarların savaş şarkılarını söyleyerek, duvarlara saldırdılar; Dionysios öyle korktu ki, istedikleri her şeyi kabul etti; o sıra toplanmış olan peltastların (6) bile ücretini artırdı.

Bütün bu karışıklıkları Herakleides'in çıkardığı sözü her yana çabucak yayıldı. Herakleides de bunu haber alınca, kaçtı, gizlendi. Dionysios onu yakalamak istiyordu, ama bunu nasıl yapacağını bilemiyordu. Theodotes'i bahçesine çağırttı; ben de o sıra oralarda geziniyordum. Önce birbirlerine ne dediler, konuşmalarını işitmediğimden bilmiyorum; ama Theodotes'in Dionysios'a yanımda söylediklerini biliyor ve anımsıyorum: "Platon," dedi, "Herakleides'i kendisine yüklenen suçlara yanıt vermek üzere buraya getirebilirsem, Dionysios da artık Sicilya'da kalmasına izin vermemek gerektiğini düşünürse, hiç olmazsa, karısı ve çocuklarıyla Peloponessos'a gidip Dionysios'a hiçbir zararı dokunmadan yaşamasına ve gelirinden yararlanmasına izin versin diye Dionysios'u kandırmaya çalışıyorum. Ona haber yolladım; şimdi gene birini yollayacağım. Belki ya ilk çağrımı ya da şimdikini dinler de gelir. Dionysios'tan şunu istiyorum, şunu rica ediyorum: Herakleides'i kırlarda ya da burada bulurlarsa, Dionysios başka bir karar verinceye dek, başına ülkeden uzaklaştırılmaktan başka bir kötülük gelmesin." Sonra Dionysios'a dönerek, "Razı oluyor musun?" dedi. Dionysios, "Peki", dedi, "Onu senin evinin yakınında bulsalar bile, başına, bu karar verdiğimizden başka hiçbir kötülük gelmeyecektir."

Ertesi akşam Eurybios'la Theodotes, büyük bir telaş ve heyecan içinde evime geldiler. Theodotes söze başlayarak, "Platon!", dedi "Dionysios, Herakleides için sana da, bana da ne söz vermişti, biliyorsun.".

"Elbette!" dedim, "Ama şimdi onu yakalamak için peltastlar her yanı araştırıyor; olasılıkla, bulunduğu yer de buradan uzak değil. Onun için, kesinlikle bizimle birlikte Dionysios'a gelmelisin." Yola çıktık; Dionysios'un sarayına geldik. İki arkadaşım ayakta durdu ve hiçbir şey söylemeden ağlamaya koyuldular. Ben söze başladım: "Arkadaşlarım, Herakleides'e karşı dünkü anlaşmamıza aykırı olarak davranacağından korkuyorlar; çünkü, sanırım buralarda saklandığı anlaşılmış." Bu sözlerin üzerine Dionysios ateşlendi ve büyük öfkeye kapılmış kimseler gibi renkten renge girdi. Theodotes ayaklarına kapandı; elini eline aldı; böyle bir şey yapmaması için yalvardı, yakardı. Araya girerek, Theodotes'u yüreklendirmek için, "Emin ol, Theodotes!" dedim, "Dionysios dünkü sözüne aykırı bir şey yapmayı göze alamayacaktır." Bunun üzerine Dionysios, tam bir tyrannos bakışıyla, "Sana," dedi, "hiç, ama hiç söz vermedim". "Tanrılar hakkı için," diye yanıt verdim, "Theodotes'in yapmamanı rica ettiği şeyi yapmamaya söz vermemiş miydin?" Bunu söyledikten sonra döndüm, yanından çıktım. Dionysios, Herakleides'i arattı durdu; ama Theodotes, dostuna haberciler göndererek hemen gitmesini bildirdi. Dionysios, Teisias'ı peltastlarla birlikte ardından saldıysa da, söylediğine göre Herakleides bunlardan biraz önce davranarak, Kartaca egemenliği altındaki topraklara sığınmış.

Bundan sonra, Dion'un mülkünü geri vermemeyi öteden beri kuran Dionysios, düşmanım olmak için bunu da bir neden saydı. Evimin bulunduğu bahçede, kadınların Tanrılar için on günlük bir tören yapacaklarını ileri sürerek beni Akropolis'ten çıkardı; bu on günü dışarda, Arkhedemos'un evinde geçirmemi buyurdu. Ben oradayken, Theodotes beni çağırttı ve bütün olup bitenleri nefretle karşıladığını söyleyerek, Dionysios'tan uzun uzun yakındı. Dionysios da, Theodotes'in evine gittiğimi öğrenince, aramızın büsbütün açılması için, o ilkine benzeyen yeni bir neden bulmuş oldu. Theodotes çağırınca, gidip gitmediğimi sormak için birini yolladı. Ben de, "Elbette gittim!" dedim; bunun üzerine, gönderdiği adam: "Öyleyse, Dionysios, Dion'u ve dostlarını kendisine yeğlemekle çok kötü davrandığını sana söylememi buyurdu," dedi. İşte birini göndererek sanki Theodotes'le Herakleides'in dostu, kendisinin de düşmanıymışım gibi, bana bunları söyletti ve beni bir daha sarayına çağırmadı. Bundan başka da, Dion'un malını mülkünü saçıp savurmuş bir adama artık iyilik etmek istemeyeceğimi düşünüyordu.

Ben artık Akropolis'in dışında, askerlerin arasında yaşıyordum. Kimi dostlarım ve yurttaşlarım Atinalı uşaklar, gelip beni buldular; düşmanlarımın kara çalıp beni peltastlara kötülediklerini haber verdiler. Bunlardan kimileri de, beni yakalarlarsa öldüreceklerini söylemişler. Bunun üzerine kurtulmak için bir yol düşündüm. Arkhytas'a, Taranto'daki başka dostlarıma haber yollayarak durumumu anlattım. Onlar da, Sicilya'da görülecek resmi işleri olduğunu ileri sürerek, dostlarından Lamiskos'la birlikte otuz kürekli bir gemi gönderdiler. Lamiskos gelir gelmez araya girdi; Dionysios'a, gitmek istediğimi söyleyerek, buna engel olmamasını rica etti. Dionysios razı oldu ve yol paramı vererek beni başından savdı. Dion'un mülküne gelince; ben bir şey istemedim, o da bir şey vermedi.

Peloponessos'a varınca, Olympia'daki oyunlar için gelmiş olan Dion'a rasladım; başımdan geçenleri anlattım. O, Zeus'u tanık tutarak, hepimizin (benim, akrabalarımın, dostlarımın) Dionysios'tan öc almak için hemen işe girişmemizi istedi. Bizim öç almamız gerekiyordu; çünkü Dionysios bize karşı, konukluk yasalarına aykırı davranmıştı (Dionysios'un davranışını böyle adlandırıyor, böyle görüyordu); kendisinin öç alması gerekiyordu; çünkü, haksız olarak kovulmuş, sürülmüştü. Bu sözleri üzerine, dostlarımı, razı olurlarsa, bu yola götürebileceğini söyledim ve "Bana gelince, sen de başkaları da, beni Dionysios'un sofrasını, evini, Tanrılara sunduğu şeyleri paylaşmaya zorladınız; o da, belki birçok karaçalmacıya inanarak seninle birlikte kendisine ve tahtına karşı birçok düşünceleriniz olduğunu sandığı halde, beni öldürtmedi, konuğa saygı gösterdi. Sizinle birlikte savaşa girişemem; çünkü

yaşlıyım. Bundan başka da, bir gün yararlı bir iş başarmak için Dionysios'la dostluğunuzu yeniden kurmak isterseniz, aranızda bir bağ olabilirim; ama siz birbirinize kötülük etmek istedikçe, başka kimselere başvurmalısınız," dedim. İşte, hiçbir başarı elde etmeden Sicilya'ya yapmış olduğum yolculukların verdiği üzüntüyle böyle konuştum. Ama onlar beni dinlemediler; aralarını bulmak için girişimlerime kulak asmadılar; onun için, o zamandan beri olagelen yıkımların sorumluluğunu kendi üzerlerine almalıdırlar. Dionysios, Dion'un mülkünü geri verseydi ya da onunla barışsaydı, insanca işlerin karşısında duyabileceğimiz güvenle söyleyebilirim ki, uğradığınız yıkımların hiçbiri olmayacaktı; çünkü, Dion'u bu yoldan kolaylıkla çevirebilecek isteğim ve gücüm vardı. Ama onlar birbirlerine saldırdılar, her yere yıkım getirdiler.

Şunu da söyleyebilirim ki; Dion'un istediği şey, benim ve her ölçülü insanın da isteyeceği şeydi: erkini, dostlarını ve kendi kentini göz önünde tutacak olursak, yönetim erkini ve yüksek konumlar elde etmeyi, büyük hizmetler görmek için olmasaydı, düşünmezdi bile. Devlete karşı tasarılar kurup, arabozucular toplayarak, kendisine ve arkadaşlarına zenginlikler sağlayan, ama kendini tutamayan, zevklerinin alçakça kölesi olan bir kimse; zengin olanları düşman diye öldürüp, mallarını mülklerini çalan, yardımcı ve suç ortaklarını da, bir gün yoksulluğunu yüzüne vurmasınlar diye, bu yolda kışkırtan bir insan, sanırım böyle davranmaz. Azınlığın malını mülkünü birtakım kararlarla çoğunluğa dağıttığı ya da daha küçük kentleri egemenliğine almış büyük bir kentin başında bulunduğundan, bu küçük kentlerin bütün mülkünü kendi kentine mal ettiği için, bir kentin velinimet saydığı bir kimse de böyle davranmaz. Hayır, ne Dion, ne de başka biri, kendisine ve bütün soyuna sonsuz bir ilenç getirecek bir erkin peşinde koşmamıştır. Dion, elinden geldiğince az kimse öldürerek ya da sürerek, en iyi, en doğru yasaları yapmak, en iyi, en doğru bir yönetim biçimini kurmak istiyordu.

İşte Dion böyle davranarak haksızlık etmektense haksızlığa uğramayı yeğledi; ama kendisini koruma yollarını da aradı. Düşmanlarını tam altedeceği sırada sendeledi; bunda da şaşılacak bir şey yoktur. Tanrıdan korkan, sakıngan ve akıllı bir kimse, hainlerin huyunu anlamakta hiçbir zaman tümüyle aldanamaz; ama fırtınaları gerektiği gibi sezdiği halde bunların hiç beklemediği büyük yeğinliğini ölçmediği için sulara gömülen usta bir dümencinin sonu onun da başına gelebilir. Dion'un yıkılışı da aynı nedenledir. Düşmanlarının kötü niyetlerini biliyordu; ama çılgınlık, kötülük ve açgözlülüklerinin enginliğini ölçmemişti. İşte onu ölüme götüren, bütün Sicilya'yı sonsuz bir yasa bürüyen hata.

Bu anlattıklarımdan sonra, size verebileceğim öğütleri aşağı yukarı vermiş bulunuyorum; bu kadarının da yeteceğini sanıyorum. Sicilya'ya ikinci gezimi anlatma gereğini duydum, çünkü bu konuda çok şaşırtıcı ve inanılmayacak şeyler söyleniyor. Anlattıklarım akla uygun görünür, olup bitenlerin gösterdiğim nedenleri de yeterli bulunursa, ben de öykümü akla uygun ve yeterli sayarım.

SEKİZİNCİ MEKTUP

Platon'dan Dion'un akraba ve dostlarına.

İyilikler,

Gerçek bir başarı elde etmek için nasıl davranmalısınız; bunu elimden geldiğince anlatmaya çalışacağım. Yararlı öğütler vereceğimi umuyorum; hem bu öğütleri, önce size olmakla birlikte, yalnızca size değil, bütün Syrakusalılara, ondan sonra da, bütün karşıtlarınıza ve düşmanlarınıza veriyorum. Ancak, dine aykırı bir suç işlemiş olanları bir yana bırakıyorum; çünkü böyle suçlar hiçbir zaman bağışlanamaz; kimse de böyle bir suçtan kendini temizleyemez. Şimdi, söyleyeceklerimi iyi dinleyin:

Tyrannosluk devrildikten sonra, Sicilya'da olan çatışmalar hep şundan ileri gelmektedir: kimileri yönetim erkini yeniden ele almak, başkaları da tyrannosluğu tümüyle ortadan kaldırmak istiyorlar. Böyle durumlarda, çoğunluğun her zaman doğru bulduğu bir öğüt vardır: düşmanlarına elinden geldiğince kötülük; dostlarına da elinden geldiğince iyilik etmek. Ama, aynı kötülüklere insanın kendisi de uğramadan, başkalarına kötülük edilemez. Bunun açık tanıtlarını görmek için uzağa gitmeyin; Sicilya'da olup bitenlere bakın: bir yan saldırdı mı, öteki karşı koyuyor. Siz bunu başkalarına da öğretebilirsiniz, bu yolda yararlı dersler verebilirsiniz. Buna benzer örnekler hiç de az değil. Ama düşman, dost, herkese nasıl yararlı olmalı; bunlara, elden geldiğince az kötülük etmek için nasıl davranmalı; işte bunu görmek, görünce de gerçekleştirmek pek kolay değildir. Bu yolda bir öğüt vermek ve bunu anlatmaya çalışmak, daha çok tanrılara sunulan bir dileğe benzer. Haydi biz de bunu bir dilek olarak ele alalım; çünkü her şeye tanrılardan başlamak gerekir. Şimdi size vereceğim öğütlerle bu dileğimizin gerçekleşeceğini umalım.

Savaş başlayalı beri, düşmanlarınız da, siz de, babalarınızın, son derece tehlikeli anlar geçirirken (bütün Sicilya, Kartacalılarca yakılıp yıkılma, barbarların boyunduruğu altına girme tehlikesini geçirirken) başlarına getirdikleri bir ailenin buyruğu altındasınız. Atalarınız o zaman, gençliğine ve savaştaki değerlerine bakarak Dionysios'u (ilk Dionysios) seçtiler ve yetilerine uygun olduğu için, savaşın yönetimini ona verdiler; yanına öğütçü olarak daha yaşlı olan Hipporinos'u kattılar ve Sicilya'yı kurtarmak için bunları salt tyrannos yaptılar. Kurtuluşlarını, bir tanrının iyicilliğine ve bir tanrıya mı, başa geçirdikleri adamların değerine mi, yoksa o zamanki yurttaşların da yardımıyla hem tanrıya, hem başlarına mı borçludurlar? Ne denirse densin gerçek şu ki, o çağın kuşağı böyle kurtulmuştur. O denli değer gösterip sizi kurtaran bu adamları, her zaman minnetle anmalısınız. Sonraları tyrannosluk, kendisine teslim edilen kenti yönetemediyse, bunun cezasını bir dereceye dek çekmiştir; daha da ceza görmesi gerekir. Ama şimdiki durumda suçlulara nasıl bir ceza verelim ki, gerektiği gibi doğru olsun? Siz onların yönetim erkinden, tehlikeye girmeden, çok çabalamadan sıyrılabilirseniz; onlar da erklerini kolaylıkla elde edebilirlerse, vereceğim öğütlerin hiçbir anlamı kalmaz. Şimdilik şunu iyice belleyin ve anımsayın ki, her iki yan da birçok kez, tam başarıyı elde etmek için yalnızca önemsiz bir şeyin eksik olduğunu ummuş ve sanmıştır ve bu önemsiz şey, her zaman sayısız, engin, sonu gelmeyen kötülüklere yol açmıştır. Eski bir kötülüğün sonu gibi görünen şey, yeni bir kötülüğün başlangıcı oluyor ve bu zincirleme olgu, tyrannosluğu da, demokrasiyi de yok etme tehlikesini gösteriyor. Bu acıklı, ama çok olası olan şey gerçekleşirse; bütün Sicilya'yı Fenikeliler ve Opikler (7) devleti egemenliği altına alırsa, Helen dilinin Sicilya'da izi bile kalmaz. Bu yıkımı önlemek için her Helen çalışıp çabalamalı, bir yol bulmalıdır. Size önereceğimden daha etkili, daha iyi bir yol bilen varsa, gelsin size söylesin; onu bütün Hellas'ın dostu saymak çok doğru olur.

Benim, şimdiki durum karşısında bulduğum yolu, açık yüreklilikle, yansız ve doğru bir dille size anlatacağım. Ben gerçekte, her iki yan arasında, tyrannosluk edenlerle tyrannoslardan çekenler arasında bir tür yargıcıyım; her iki yana da, yalnızmış gibi eskiden verdiğim öğütleri yineliyorum. Bugün de düşünüyorum ki, tyrannoslar, tyrannos adından da, tyrannosluktan da sakınmalı; tyrannosluğu, ellerinden gelirse, krallığa çevirmelidirler. Bunun olanaklı olduğunu, o bilge ve erdemli Lykurgos, olaylarla göstermiştir. Lykurgos, Argos ve Messene'deki akrabalarının krallığı tyrannosluğa çevirerek, hem kendilerinin, hem kentlerinin yakılıp yıkılmasına neden olduklarını görünce, aynı yıkıma yurdunun ve ailesinin de uğramasından korkarak, bir umar düşündü: bir yaşlılar meclisi kurdu ve krallık erkini sınırlamakla birlikte onu koruyan "ephor"ları oluşturdu. Birçok kuşağın esenliğini işte böylece sağladı. Çünkü artık insanlar yasaların değil, yasalar insanların egemeni, buyuranı olmuştu.

İşte bu mektubum, hepinize, bugün böyle davranmanızı salık veriyor. Tyrannosluğun peşinden koşanlar, ondan uzaklaşsınlar; doymak bilmez, akılsız insanların talihlilik sandıkları şeylerden hep kaçsınlar; tyrannosluğu krallığa çevirmeye, krallık yasalarını saymaya çalışsınlar: onurlu konumlara geçerlerse, bu, ancak insanların ve yasaların istemiyle olsun. Özgür yönetim biçimleri peşinde koşanlara, kötüdür diye kölelik boyunduruğundan kaçanlara da şu öğüdü veriyorum: dikkat etsinler, yersiz bir özgürlük elde etmek için doymak bilmez istekleri onları, atalarının tutulduğu hastalığa (özgürlüğe besledikleri aşırı sevgi yüzünden kargaşa içinde yaşamalarına neden olan o hastalığa) sürüklemesin. Dionysios'la Hipparinos devlet yönetimini ele almadan önce, Sicilyalılar mutlu yaşadıklarını sanıyorlardı; çünkü zevk ve sefa içinde yaşıyorlardı; aynı zamanda başlarına buyruktular; doğrulukla ve yasaya göre yönetse bile, hiçbir baş tanımayacaklarını, tümüyle özgür olduklarını göstermek için Dionysios'tan önce gelen on komutanı taşa tutmuşlardı; tyrannosluğun ortaya çıkmasına işte bu yol açtı. Kölelik de, özgürlük de ölçüyü aşarsa, çok kötüdür; ölçülü olurlarsa çok iyidirler. Tanrıya boyun eğmek, ölçülü davranmaktır; insana boyun eğmek ölçüsüzlüktür. Aklı başında kimselerin yasası Tanrı, akılsız kimselerin yasası zevk ve sefadır.

Bu her zaman böyle olduğuna göre, verdiğim öğütleri bütün Syrakusalılara, benim ve Dion'un düşünceleri olarak bildirmelerini, Dion'un dostlarından rica ediyorum. Ben, Dion sağ olsaydı da konuşabilseydi, sizlere neler söylerdi, onları anlatacağım. Peki, diyeceksiniz, Dion, bugünkü işlerimiz konusunda ne gibi öğütler verirdi? Söyleyeyim:

"Syrakusalılar, her şeyden önce, düşünce ve isteklerinizi kazanç ve zenginlik yoluna çevirmeyecek yasaları kabul edin. Göz önünde tutmanız gereken üç şey ruh, beden ve sonra zenginlik olduğuna göre, en çok ruhun erdemine, ikinci olarak bundan daha aşağı olan bedenin erdemine, üçüncü ve son olarak da ruh ve bedene hizmet etmesi gereken zenginliğe değer verin. Bir yasa bu düzeni gerçekleştirirse, onu yurdumuza mal etmekle çok iyi davranmış olursunuz; çünkü bunu sayanlar gerçekten mutlu olurlar. Ama zenginlere mutlu ve talihli demek, özünde uğursuz bir yargıdır; ona inanan kimseleri de akılsız eder. Yasa konusunda söylediklerimi gerçekleştirirseniz öğütlerimin ne kadar doğru olduğunu anlayacaksınız; çünkü her şeyde en iyi mihenk taşı, deneyimdir.

"Böyle yasalarınız olunca, Sicilya tehlikede, kimse de ne iyice yenmiş, ne tümüyle yenilmiş olduğuna göre, katlanamayacağınız kölelikten kurtulmak isteyen sizlerle, yeniden tyrannosluğu elde etmek isteyen kimseler, bir uzlaşma yolu bulmalısınız; bu, doğru ve yararlı olacaktır. Bu sözünü ettiğim kimselerin ataları, Helenleri barbarların boyunduruğundan kurtarmakla büyük bir hizmet görmüşlerdir. Siz de, işte bu sayede bugün nasıl bir yönetim biçimi kuralım diye düşünebiliyorsunuz. Onlar başaramasalardı, ne bir şey düşünebilir, ne bir şey umabilirdiniz. Öyleyse, sizler, krallık yönetimi

altında özgürlüğe kavuşun; onlar da, bütün yurttaşlara, krallara bile, eğrilik ederlerse, buyurucu yasalar koyarak, sorumlu bir krallık gücü elde etsinler.

"Bu düzeni kurmayı başarmak için, tanrıların yardımıyla, açık yüreklilik ve doğrulukla krallarınızı seçmeye koyulun. Önce, babamla benim ettiğimiz hizmetlere karşılık, oğlumu seçin: babam eski zamanlarda, kenti barbarlardan kurtardı; ben de, son zamanlarda, iki kez tyrannoslardan kurtardım; bunu, hepiniz gördünüz. İkinci olarak size şimdi ettiği yardımlara ve huyunun doğruluğuna karşılık, babamın adını taşıyan Dionysios'un oğlunu seçin: bir tyrannosun oğlu olmakla birlikte, kenti kurtarmak istemekte; ve böylece hem kendine, hem soyuna, geçici ve eğri bir tyrannosluk yerine ölümsüz bir onur sağlamaktadır. Üçüncü olarak, Syrakusa krallığına, kendisinin ve halkın isteğiyle düşman ordusunun şimdiki başını, Dionysios'un oğlu Dionysios'u çağırın; ama Dionysios, talihinin değişmesinden korkarak, yurduna ve artık kimsenin uğramadığı mezar ve tapınaklara acıyıp, tutkusunun da her şeyi barbarların yararına tümüyle yok etmesinden çekinerek, krallık yönetim biçimini kendiliğinden kabul etmelidir. Bu üç krala isterseniz Lakedaimonya krallarının yönetim erkini verin; isterseniz, aranızda anlaşarak bu erki kısın; ama onları tahtlarına böyle oturtun. Bunu size daha önce de söylemiştim; şimdi de dinleyin. Dionysios'la Hipparinos'un aileleri, ricalarınızı ve Sicilya'nın esenliğini gözönünde tutarak, kendilerinin ve soylarının, şimdi de, gelecekte de, birçok onurlardan yararlanmaları koşuluyla, bugünkü yıkımlara bir son vermeye razı olurlarsa, yukarda da söylediğim gibi, temsilciler çağırın; bunlara, bir uzlaşma sağlamaları için, tam yetki verilsin; ve bunlar, kralın isteğine ve uygun bulacakları sayıya göre, ya Sicilyalılar, ya yabancılar arasından ya da hem Sicilyalılar hem yabancılar arasından seçilsin. Temsilciler toplanınca, yasalar yapsınlar ve bir yönetim düzeni kursunlar. Bu düzene göre doğru da olacağı gibi, krallara, kutsal işlerin; ülkelerine iyilik etmiş böyle kimselere de güvenilecek işlerin yönetimi verilsin. Temsilciler halk ve yaşlılar meclisine danışarak, savaşta ve barışta yetki kullanmak üzere otuz beş yasa koruyucusu seçmeli; değişik davalara göre değişik mahkemeler olmalı; ama ölüm ve sürgün kararlarını ancak Otuz Beşler verebilmelidir. Bunlara, bir yıl önceki yargıçlar kurulundan birer tane olmak üzere, en doğru, en iyi yargıçlar katılmalı; ertesi yıl, bunlar hep birlikte, yurttaşların ölümünü, hapsedilmesini ve sürülmesini gerektiren davalarda yargıçlık etmelidirler. Kralın bu tür davalarda yargıçlık etmesi yasaklanmalıdır: çünkü o, rahip olmak sıfatıyla öldürme, hapis ve sürgün gibi şeylere elini sürmemelidir.

"İşte, sağken ve şimdi, sizin için gerçekleştirmek istediğim tasarılar; sizin de yardımınızla düşmanlarımı alt ettikten sonra, dost kılığına girmiş Erinniler (8) engel olmasaydı, tasarladığım yönetim biçimini kuracaktım. Bundan sonra olaylar umduğum gibi çıksaydı, bütün Sicilya'yı yeniden kuracak; herkesin özgürlüğü için tyrannosluğa karşı savaşmamış olan barbarların ele geçirdikleri yerleri ellerinden alacak; Helen topraklarının o eski halkını, atalarının o eski yerlerine getirecektim. İşte hepinizin bugün ele almanızı istediğim şey. Bunu gerçekleştirmeye çalışın; herkesi bu yolda yardıma çağırın; gelmeyecek olanı devletin düşmanı sayın. Bu, başarılamayacak bir şey değildir. İki ruhun tasarladığı, düşüncenin de en iyi olduğunu kolaylıkla göstereceği bir şeyi başarılamaz saymak akıllılık olmaz. Bu iki ruhtan, Dionysios'un oğlu Hipparinos'la oğlumun ruhlarını anlıyorum. Bu ikisi aralarında anlaşırlarsa, kentlerini düşünen Syrakusalılarla da anlaşabileceklerini sanıyorum. Bütün tanrılara, tanrılarla birlikte saymaya değer her varlığa saygı ve dualarınızı sunun; sonra, dost, düşman herkesi, aynı yumuşaklıkla ama üsteleyerek çağırın; ve uyanık gözlere tanrının gönderdiği bir düş gibi olan bu sözlerimiz, tükenmez çabalarınızla, parlak ve ak yazılı bir gerçeğe erinceye dek elinizden geleni yapmaktan geri kalmayın."

DOKUZUNCU MEKTUP

Platon'dan Tarantolu Arkhyas'a.

İyilikler,

Arkhippos, Philonides ve yanındakiler kendilerine vermiş olduğun mektuplarla geldiler; senden haber getirdiler. Kentle olan işlerini kolayca gördüler; aslında bu işler öyle pek güç de değildi. Sana gelince; devlet işleriyle uğraşmak yükünden kurtulmadığın için sıkılıyormuşsun. İnsanın yaşamda kendi işleriyle uğraşması (hele bunlar senin seçtiklerin gibi olursa) elbette hoştur; bunu herkes bilir. Ama unutmaman gereken bir şey var: biz yalnızca kendimiz için doğmadık; varlığımızın bir parçası yurdumuzun; bir parçası ana babamızın; bir başka parçası dostlarımızındır; ama büyük bir parçası, yaşamın bizi bağladığı durumlara verilmelidir. Yurdumuz, bizi devlet yönetimi işlerine çağırırsa, bunu geri çevirmek yakışık alır mı? Hem, aslında böyle bir şey yaparsak, yerimizi devlet işlerine girdikleri zaman iyiyi hiç düşünmeyen değersiz kimselere bırakmış oluruz. Bu konuda söylediklerim yeter. Ekhekrates'e gelince, onunla, şimdi olduğu gibi, senin, babası Phrynion'un ve gencin kendi hatırı için, gelecekte de ilgilenmeyi sürdüreceğim.

ONUNCU MEKTUP

Platon'dan Aristodoros'a.

İyilikler,

Bana söylediklerine göre, her zaman olduğu gibi, şimdi de Dion'un en yakın dostlarındanmışsın; huyunda da felsefeye gereken bilgelik varmış. Metinlik, bağlılık, açık yüreklilik... işte bence gerçek felsefe budur. Başka başka amaçları olan öteki bilimleri, öteki hünerleri, eğlence demekle, tam olarak adlandırmış oluyorum. Hoşça kal ve şimdiki gibi davranmaktan hiç şaşma.

ON BİRİNCİ MEKTUP

Platon'dan Laodamas'a.

İyilikler,

Sana daha önce de yazmıştım; o sözünü ettiğin işler için Atina'ya gelmen çok yararlı olacaktır. Ama "Gelemem" dediğine göre, en iyisi gene ya benim ya da mektubunda yazdığın gibi Sokrates'in gelmesi olacaktır. Ama Sokrates idrar zorluğundan hasta; bana gelince, oraya gelip de göreyim diye çağırdığın işi iyi bir sonuca bağlayamazsam, çok küçük düşerim. Aslında, bu işin başarılabileceğini de pek ummuyorum. Bak neden? Bunu sana uzun uzadıya anlatmam için başka bir mektup, hem de uzun bir mektup yazmam gerek. Ben artık yaşlandım; orada, burada dolaşmak, denizde, karada, birtakım tehlikelere göğüs germek için gereken beden gücüm de kalmadı. Yolculuğun da, bilirsin, binbir tehlikesi var. Bununla birlikte sana ve yanındaki yurttaşlara öğüt verebilirim; öğütler benim ağzımda, Hesiodos'un söylediği gibi, pek yalın gibi görünürlerse de, bunları tasarlamak epey güçtür. Yurttaşların gündelik yaşayışlarını gözetmek; kölelerin, özgür kimselerin ölçü ve yiğitlikle davranmalarını sağlamak için yönetim gücü ve yeteneği olan bir kimse bulunmazsa, yalnızca gelişigüzel yasalar koymakla iyi bir yönetim kurabileceğini sanmak yanlıştır. Böyle bir erke değerli bir kimse bulunursa, bu sonuca varılabilir. Ama, sizi yetiştirmek için birine gereksinmeniz varsa, korkarım, orada ne bir öğretmen, ne de bir öğretmenden ders almış bir kimse bulamayacaksınız ve tanrılara başvurmaktan başka bir yolunuz kalmayacak. Aslında, eski devletler, aşağı yukarı hep böyle kurulmuşlardır; ancak sonra, savaş gibi, başka şeyler gibi büyük olayların yardımıyla ortaya büyük gücü olan bir kimse çıkınca iyi yönetilmişlerdir. Şimdilik bu söylediklerimi iyi dinleyin; bu görevinizdir ve gereklidir. Bütün bu konuyu, söylediğim gibi görün; kolayca başarı elde edeceğinizi de sanmayın. Başarılar.

ON İKİNCİ MEKTUP

Platon'dan Tarentoslu Akhytas'a. (9)

İyilikler,

Göndermiş olduğun yazıları aldık, çok hoşnut olduk; yazanı büyük bir beğeniyle karşıladık. Atalarına uygun olduğu anlaşılıyor; söylendiğine göre bunlar Myra'dan geliyorlarmış; Laomedon'un krallığında yurtlarını bırakan Troialıların soyundanmışlar; eskilerden duyulagelene göre de, iyi kimselermiş. Mektubunda sözünü ettiğin yapıtlarıma gelince, daha tamamlayamadım; ama olduğu gibi

gönderiyorum. Onları, nasıl korumak gerektiğini ikimiz de biliyoruz; onun için bu yolda başka bir şey söyleyecek değilim.

ON ÜÇÜNCÜ MEKTUP

Platon'dan Syrakusa tyrannosu Dionysios'a.

İyilikler,

Mektubuma bu selamla başlayayım da, benden olduğuna bir belirti olsun. Bir gün, genç Lokrialıları yemeğe çağırmıştın; sofrada benden biraz uzakta oturuyordun. Kalktın, bana doğru geldin ve benim de, yanımda oturan güzel gencin de, çok iyi bulduğumuz hoş bir şey söyledin. O zaman bu genç sana: "Dionysios," dedi, "Bilgeliği araştırma yolunda Platon'un herhalde sana çok yararı olmuştur." Sen de, "Yalnız bu mu ya? Daha birçok konuda yararını gördüm; bak, onu buraya getirmekle hemen yararlandım," dedin. İşte Dionysios, bu yoldan şaşma da, birbirimizden gördüğümüz yararlar artsın. Bana gelince, hep bu amacı güderek, bugün, sana Pythagorasçıların yazılarıyla bölümleri ve o zaman anlaştığımız gibi, senin de, sarayında olduğuna göre Arkhytas'ın da yararlanabileceğiniz bir adam gönderiyorum. Adı Helikon'dur; Kyzikos'da doğmuştur; Eudoksos'un öğrencilerindendir ve bütün öğretilerimi tümüyle kavramıştır. Bundan başka, Isokrates'in bir öğrencisiyle ve Bryson'un öğrencilerinden Polyksenos'la arkadaşlık etmiştir. Üstelik çok geçimlidir ve sert değil, yumuşak ve uysal huylu olduğunu sanıyorum. Bunu hiç çekinmeden söylüyorum sanma; verdiğim yargı bir insan üzerinedir; insan da, kötü değil ama, kimi bakımlardan birkaç kişiyi bir yana bırakırsak, değişik bir hayvandır. Korku ve güvensizlik içinde olduğundan, Helikon'u, bir arada olduğumuz zaman hep inceledim; sonra kentteşlerinden sordum; hiçbiri ona karşı bir şey söylemedi. Onu sen de incele ve dikkatli davran. En iyisi, boş zamanın olursa, ondan ders almaktır; ama felsefe yolundaki araştırmalarına hiçbir zarar gelmesin. Zamanın yoksa, ona başka birini gönder, öğrendiklerini zamanın olduğunda sana da öğretir. Sen de böylece daha iyi olursun; ün kazanırsın; ve benden yarar görmekten hiç geri kalmazsın. İşte bu kadar.

Göndermemi yazdığın şeylere gelince: Apollo'nun yontusunu yaptırdım; Leptines sana getirecek; yetenekli bir sanatçının, Leokhares'in yapıtıdır. Evinde çok güzel bulduğum bir yapıt daha gördüm; satın aldım. Bunu, hasta ya da sağlıklıyken, bana, ikimize de uygun bir tavırla bakmış olan karına armağan etmek istiyorum. Uygun bulursan ver. Çocuklar için on iki testi şarapla iki testi bal gönderiyorum. Kuru incirlere gelince, biz buraya varınca toplama mevsimi geçmişti, ayırtamadım. Sakladığımız mersin meyvaları da çürümüş; bir daha sefere daha dikkatli davranırız. Bitkilere de gelince, Leptines sana her şeyi anlatır.

Bu gönderdiğim şeyleri satın almak ve kente vergileri ödemek için gereken parayı Leptines'den istedim. Kendisine Leukadia gemisi için harcadığım on altı mina kadar bir parayı kendi kesemden verdiğimi söyledim (bunu söylemeyi doğru ve uygun bulmuştum). Ondan aldığım parayı da harcadım, bu gönderdiğim şeyleri satın aldım.

Para bakımından Atina'da senin durumun nedir, benim durumum nedir, şimdi ona geçelim. Sana önce de söylemiştim; paranı, başka dostlarımınki gibi elimden geldiğince az harcayacağım; yalnızca gerekli olan, benim ve parayı verenin doğru ve uygun bulduğumuz şeyler için kullanacağım. Benim durumum şöyle: verdiğin tacı üstelemelerine karşın kabul etmediğim zaman ölen yeğenlerimin dört kızına bakmak zorundaydım. Bunlardan biri, bugün evlenme çağındadır; ikincisi sekiz yaşında, üçüncüsü üçten biraz fazla, sonuncusu da bir yaşında bile değil. Sağlığımda evlenecek olanlara, dostlarımın da yardımıyla, drahoma vermek görevimdir; ötekilerle ilgilenmek bana düşmez. Gelecekte, babaları benden daha zengin olacak kızlara da drahoma verecek değilim. Ama, bugün en talihlileri benim; annelerinin de drahomasını Dion ve başkalarıyla birlikte ben vermiştim. Bu kızlardan biri, dayısı Speusippos ile evleniyor; buna otuz minadan çok istemez; bunca drahoma bizim için yeter. Annem de ölürse, mezarını yaptırmak için on minadan çoğuna gereksinmem olmayacak. Sicilya'ya yapacağım yolculukta, kendi harcamalarım ya da devlete verecek ödenti olursa, önce söylediğim gibi davranmalıyız: ben bunları elimden geldiğince kısmaya çalışacağım; ama harcamalar olanaklarımı aşarsa, aşan bölümünü sen ödeyeceksin.

Şimdi Atina'daki harcamalarına geçiyorum: önce şunu söyleyeyim ki, Khoregialık (10) ya da buna benzer başka bir şey için para harcamamı istiyorsan, sandığımızın tersine, bana bu parayı verecek hiçbir konuğun yoktur. Sonra, parasını, bir adam gönderinceye dek geri bırakmayıp hemen vermekte yarar olan bir işin varsa, yalnızca can sıkıcı bir durumla karşılaşmayacaksın; küçük de düşeceksin. Bunu ben kendim denedim: Erastos'u, bir şeye gereksinmem olursa, başvurmamı söylediğin konuğun Aiginalı Andromedes'e yolladım. Sana, o mektubunda istediğin daha pahalı şeyleri gönderecektim. Bir insandan beklenecek şu olağan yanıtı verdi: babana verdiği paraları geri almak için epey güçlük çekmişti; sana şimdi, ödünç olarak az bir para verebilirdi ama, daha çoğunu göze alamıyordu. İşte bunun için Leptines'den borç aldım. Leptines de, yalnızca bu parayı verdiği için değil, bunu seve seve yaptığı; söz ve davranışlarıyla gerçek bir dostun olduğunu gösterdiği için övülmelidir. İyi olsun, kötü olsun, sana nasıl davrandıklarını; herkesin, senin için ne gibi niyetler beslediğini bildirmem gerekir. Öyleyse, para konusunda düşündüklerimi açıkça söyleyeceğim; böyle yapmam doğru olacaktır; aynı zamanda sarayında gördüklerime dayanarak konuşacağım. Yaptığın harcamaları sana bildirmeleri gereken kimseler, seni kızdırmaktan korkarak, bundan çekiniyorlar. Onları, her şeyde olduğu gibi, bunda da açıkça konuşmaya alıştır, zorla; her şeyi olabildiğince bilmelisin; her şey üzerinde karar verebilmeli, her şeyi öğrenmekten çekinmemelisin. Gücünü arttırmak için en iyi çare budur. Harcama yerinde yapılmalı, zamanında ödenmelidir; bu, her bakımdan, hele insanların zenginliklerini yönetmeleri bakımından, çok önemlidir; sen de böyle söylemiştin, sözünden dönecek değilsin. Senin çıkarlarını gözettiklerini söyleyen kimselerin herkesin önünde sana kara çalmalarına meydan verme; para işlerinde zorluk çıkaran bir insan olarak tanınmak, ünün için ne iyi olur, ne de güzel.

Şimdi Dion'a geçiyorum: başka şeyler üzerine, o sözünü ettiğin mektubun gelmeden önce bir şey söyleyemem. Dion'a bildirmememi istediğin tasarıları, bildirmedim; onunla, bunlar üzerinde de konuşmadım. Yalnızca bu tasarıları, güçlükle mi, kolaylıkla mı kabul edeceğini anlamak istedim; bunlar gerçekleşirse epey üzüleceğini sezdim. Başka bakımlardan, Dion, gerek sözlerinde, gerek davranışlarında, çok ölçülü görünüyor.

Timotheos'un kardeşi dostumuz Kratinos'a, bizim ağır piyadelerin taşıdığı o yumuşak zırhlardan bir tane; Kebes'in kızlarına da, yedi kulaçlık üç gömlek armağan edeceğiz; hani şu Sicilya'da yapılan keten gömlekler var ya, işte ondan; o zengin işlemeli Amorgos gömleklerinden değil. Kebes adını sanırım işitmişsindir: şu Sokrates'in konuşmalarında Simmias'ın yanında yer alan; ruh üzerine diyalogda Sokrates'le konuşan Kebes. Onu, hepimiz candan bir dost sayıyoruz.

Ciddi olan mektuplarımı ciddi olmayanlardan ayıran işarete gelince, bunu unutmamışsındır sanırım. Ama sen gene bir anımsa ve iyice dikkat et. Birçok kimse, kendilerine mektup yazmamı istiyorlar; yazamayacağımı açıktan açığa söylemek de pek kolay olmuyor. Ciddi mektuplarıma "tanrı"; o denli ciddi olmayanlara da "tanrılar" sözcüğüyle başlıyorum.

Elçiler de sana mektup yazmamı dilediler; bunda da şaşılacak bir şey yok; hepsi, hele o zaman elinden rahatsız olan Philagros, ikimizi her yerde övüyorlar; bu yolda hiçbir çabadan çekinmiyorlar. Büyük kralın yanından dönen Philaides de senden söz etti. Mektubumu uzatmak isteseydim, neler söyledi, yazardım; ama sen Leptines'e sor, o sana söylesin.

Zırhı ve istediğim öteki şeyleri gönderirsen, bunları istediğin kimseye emanet et. Kimseyi bulamazsan, Terillos'a ver. O, hep denizlerde dolaşır; dostumuzdur. Her şeyi, hele felsefeyi iyi anlar. Ben Sicilya'dan ayrılırken kent başlarından olan Teisonos'un damadıdır.

Hoşçakal; felsefeyle uğraş, gençleri yüreklendir, kendilerini felsefeye versinler. Top oyunundaki arkadaşlarına selamlarımı söyle; herkese, hele Aristokritos'a buyur, benden bir yapıt ya da mektup gelirse, sana elden geldiğince çabuk haber versinler; ve istediğim şeylerle uğraşmayı unutursan, anımsatsınlar. Leptines'e borcunu vermeyi unutma; bunu hemen yap ki, ona nasıl davrandığını görenler, bize hizmet etmeye daha istekli olsunlar.

Myronides'le birlikte kölelikten kurtardığım Latrokles, sana gönderdiğim şeylerle gemiye bindi. Onu hizmetine al, çünkü onun için çok iyi duygular besliyorum; hangi işte istersen çalıştır. Mektubumu ya da özetini sakla; tutmuş olduğun yoldan da hiç şaşma.

E-KİTAP ARŞİVİ

Dijital Bilgi Kaynağınız

www.e-kitaparsivi.com

Bu E-Kitap www.e-kitaparsivi.com sitesi için hazırlanmıştır. Web sitemizde bir çok başka esere ulaşabilirsiniz.